

Beszámoló és nyilatkozat őrzési helyről

a Nemzeti Kulturális Alap 2012. évi
„Állományvédelem, restaurálás” pályázat teljesítéséről
(3511/03576)

- **Támogatás**

A pályázat keretében a Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár fenntartója, a Veszprémi Érsekség 600.000 forint vissza nem térítendő támogatást kapott 16. századi dokumentumok, 18. századi protokollumok és anyakönyvek restaurálására.

- **Pályázat teljesítése**

A megítélt pályázati támogatásból 4 db dokumentum restaurálására került sor. A restaurálást a Veszprém Megyei Levéltár restaurátora végezte.

Egyúttal nyilatkozunk arról, hogy a restaurált dokumentumokat levéltárunkban, a Veszprémi Püspöki Palotában található egyik raktári helyiségünkben helyeztük el.

Támogatásukat ezúton is tisztelettel köszönjük!

Karlinszky Balázs
levéltáros

Veszprém, 2013. október 4.

Restaurálási dokumentáció

Izabella királyné oklevele, 1559.

Dokumentum

Tulajdonos: Veszprémi Érseki és Főkapitányi Levéltár

8200, Veszprém

Vár utca 16.

Címe: Izabella királyné oklevele

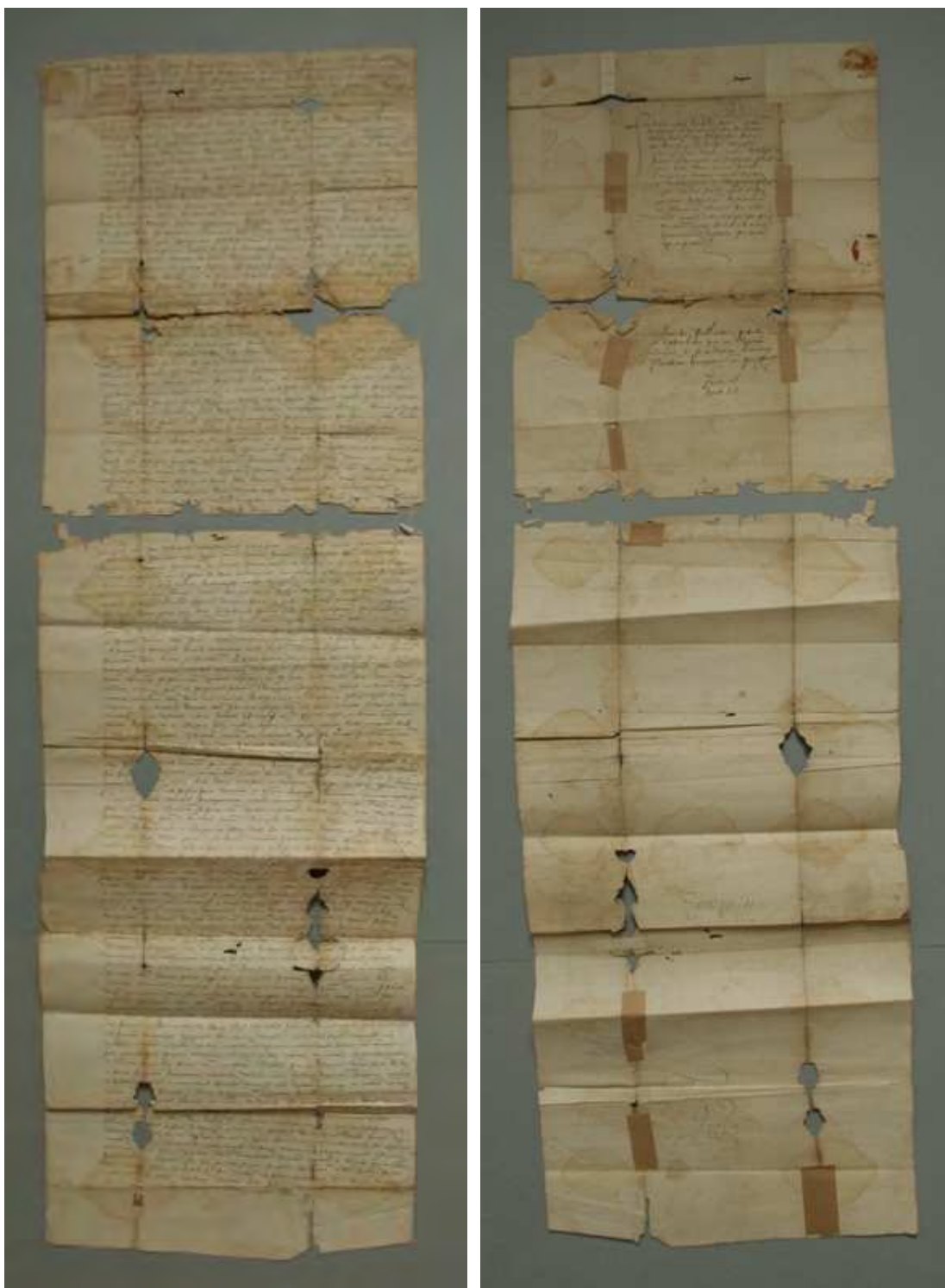
Kora: 1559.

Megnevezése: Merített papír anyagú íráshordozóra feltehetően gubacsintával írt oklevél. Hátoldalán egy vörös és egy sárgás színű, egyszerű rányomott, felzet nélküli viaszpecsétek nyomai láthatóak.

Méretei: 32cm* 107 cm

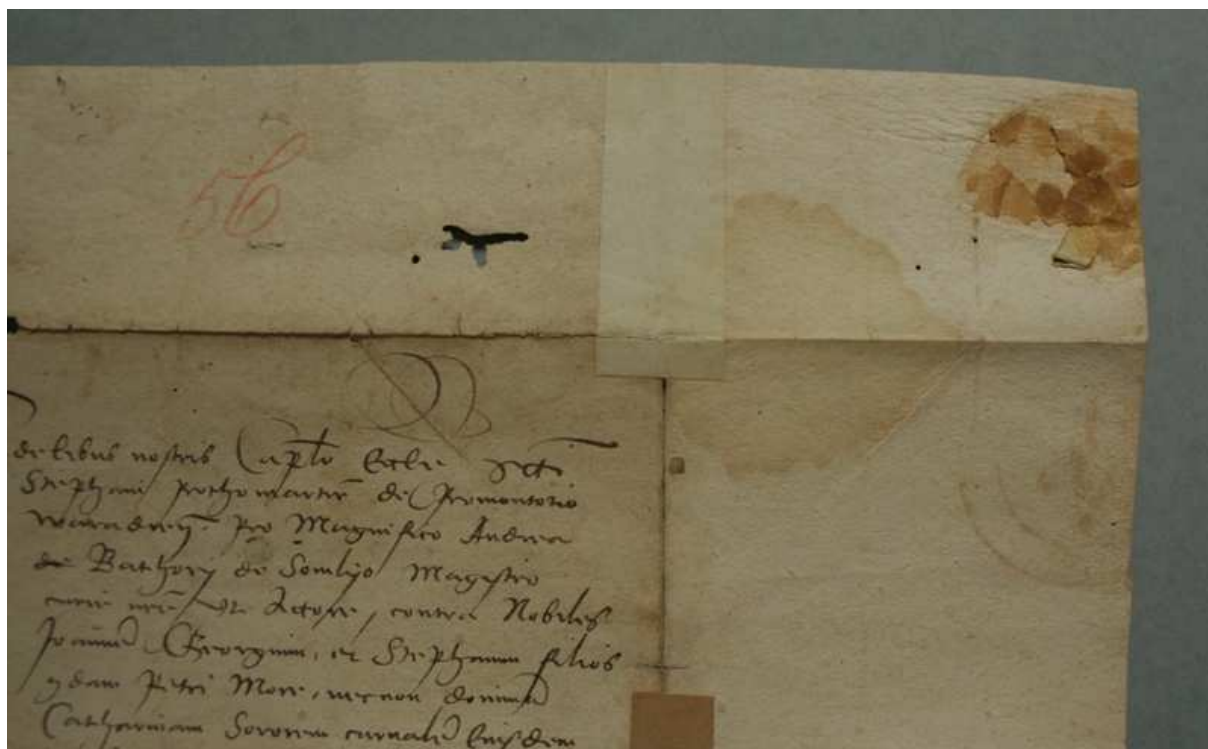
A dokumentum állapotleírása restaurálás előtt

A dokumentum erősen sérült állapotban van. Az íráshordozó anyaga gyenge megtartású, feltehetően elázás, majd penészkárosodás miatt, enyvezését veszítette, merített papír. Több helyen vízfoltos, a hajtások mentén szakadozott, illetve kisebb- nagyobb hiányok, rovarkár nyomai láthatóak rajta. Az oklevél, tekintettel nagy méretére, három darab papírból volt összeállítva, látszódik az összeillesztésnél a korabeli ragasztás nyoma. Ez a három darab jelenleg két külön részletben van. Az oklevél hátoldalán korábbi, kb. 20. század közepi javításnyomok láthatóak, különféle ragasztócsíkokkal erősítették meg a szakadásokat.

1. kép.

Az összeillesztett, teljes méretű oklevél restaurálás előtti állapotában, elő- és hátoldal

2. kép.

Az oklevél kisebb darabjának hátoldala, 20. századi javításnyomokkal, károsodásokkal: hiányok, szennyezett felület, rovarkár. A lapon a sárgás színű pecsétmaradvány látható.

3. kép.

Károsodások: gyenge megtartású, málékony papír íráshordozó, vízfoltok, felületi szennyeződések, hiányok

4. kép.

Átvilágító asztalon az oklevél hátuljának részlete, 20. századi javításnyomokkal.

A restaurálás menete

Az oklevél konzerválásának, restaurálásnak célja annak használhatóvá (olvashatóvá, kiállíthatóvá) tétele, további állapotromlásának megelőzése, szem előtt tartva a restaurálás során követendő legkevesebb beavatkozás elvét (mind technikai megoldások, új anyag beépítése, mind vegyszeres kezelések terén) és a reverzibilitás elvét (a kezelő anyagok ne károsítsák az eredetit, attól bármikor könnyen és sérülésmentesen eltávolíthatóak legyenek).

Beavatkozás: teljes restaurálás

A dokumentum állapotfelmérése alapján a következő restaurálási tervet javaslom:

- Írásos és fotó-dokumentáció készítése a restaurálást megelőző állapotokról
- Száraztisztítás ecsettel, puha ronggyal, illetve radírszivaccsal. A mállékony anyag nem engedi az erősebb mechanikus tisztítás kivitelezését.
- Nedves tisztítás előkészítése: a tinták vízzoldhatási próbájának elvégzése. A tinták nem oldódnak vízben.
- Nedves tisztítás tiszta, hideg vízzel, a régi ragasztások leoldása. Ezután zsíralkohol- szulfát vizes oldatával történt a nedvestisztítás, majd áztatás, öblítés hatszor, kb. 20 °C-os vízben. Az oklevél átnedvesedés, és a régi ragasztó csíkok leázása után a szakadások, hiányok mentén kilenc kisebb- nagyon részletre „esett szét”.
- Savtalanítás és lúgos pufferanyag képzése $\text{Ca}(\text{OH})_2$ vizes oldatával. Ez a papírban található vízzel nem oldható savas bomlástermék savas kémhatást közömbösíti, illetve lúgos kémhatású puffer anyagot képez a papír rostjai között és a papír felületén, ami hosszabb távon közömbösíti a környezet savas hatásait. A kezelőoldat kémhatása pH= 8-9.

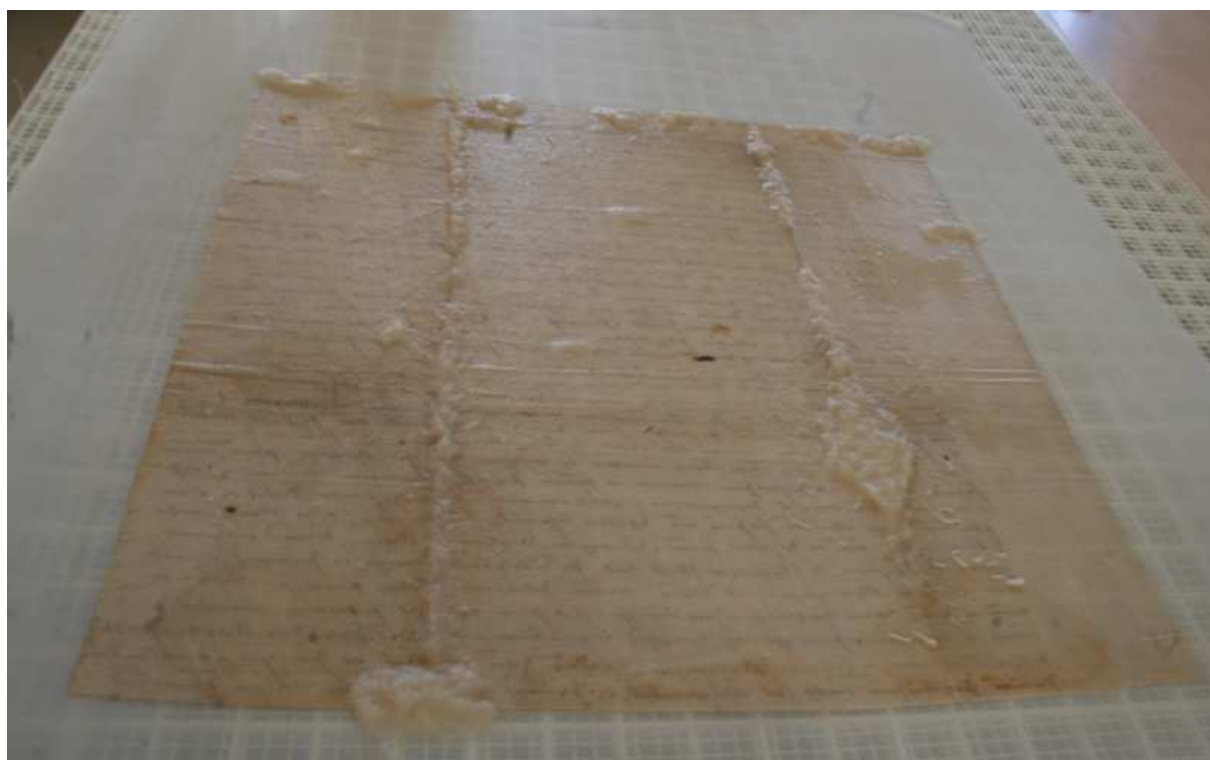
- ## Fényképek restaurálás közben

5. kép.

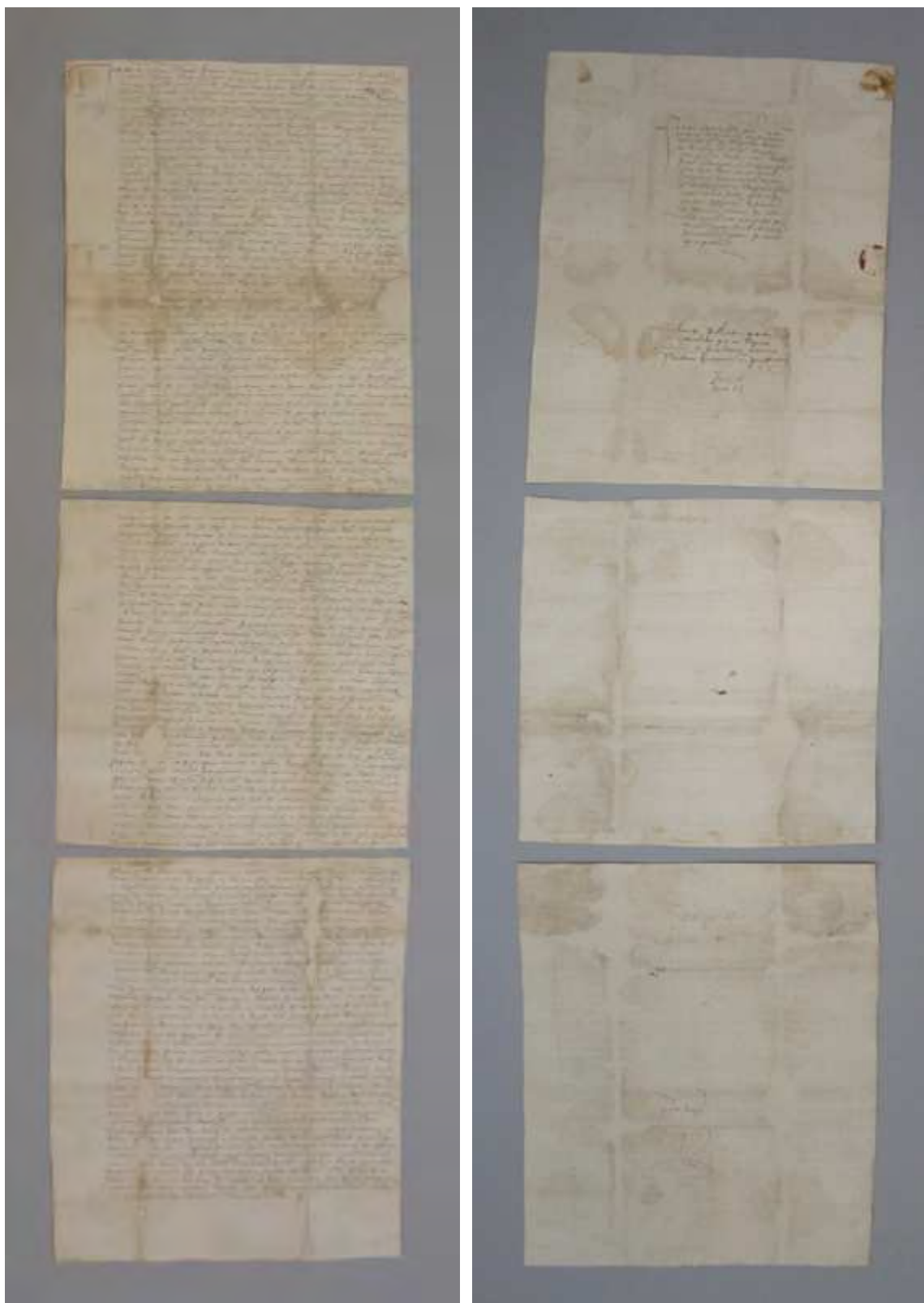
6. kép.
Nedvestisztítás. A ragasztócsíkok eltávolítása után az oklevél darabjaira esik szét.

7. kép.
Hiányok kiegészítése kézi papíröntéssel.

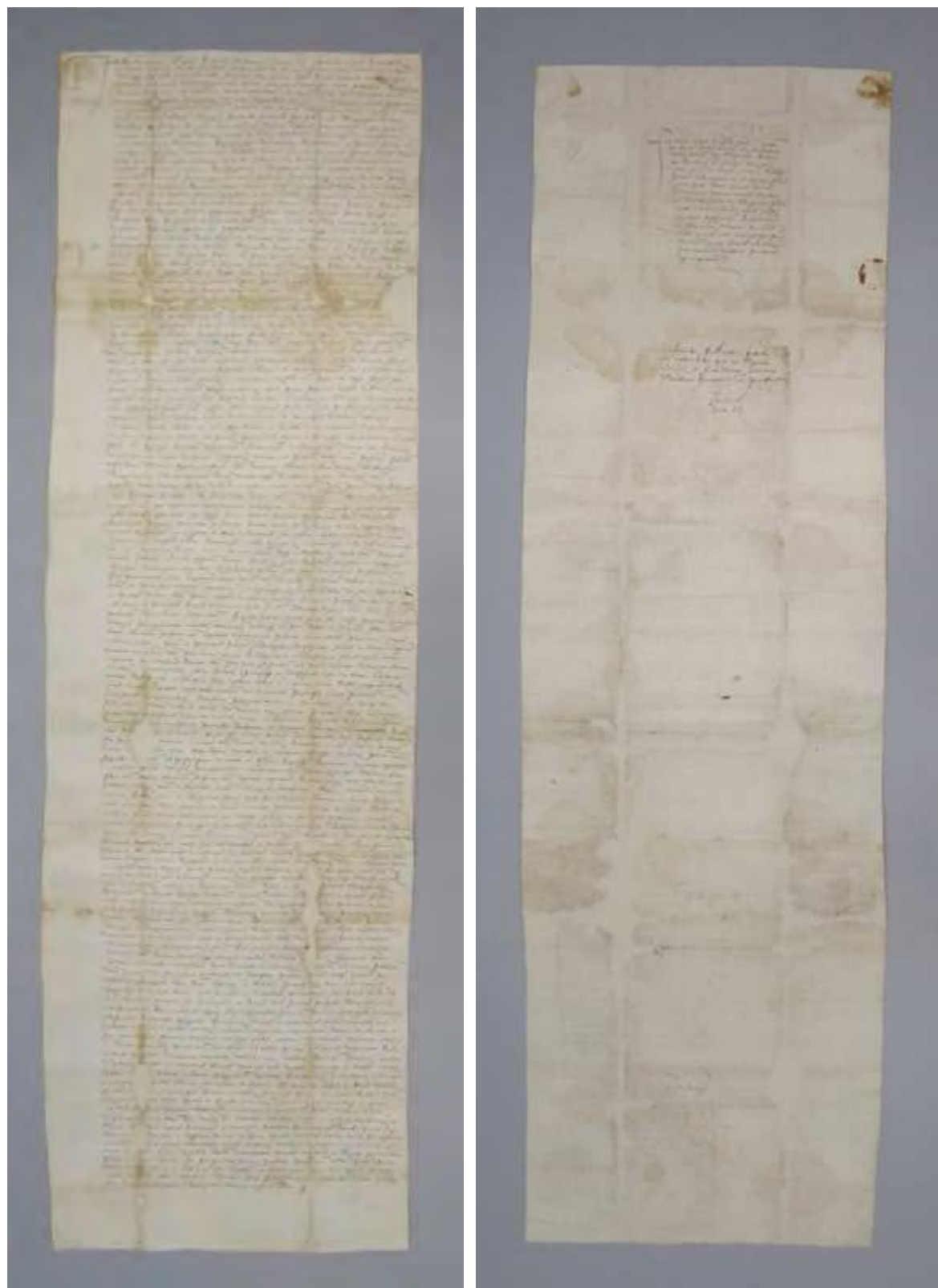

8. kép.
Az oklevélhez tartozó későbbi átirat kézi papíröntés,
szárítás, préselés utáni utánnyvezése.

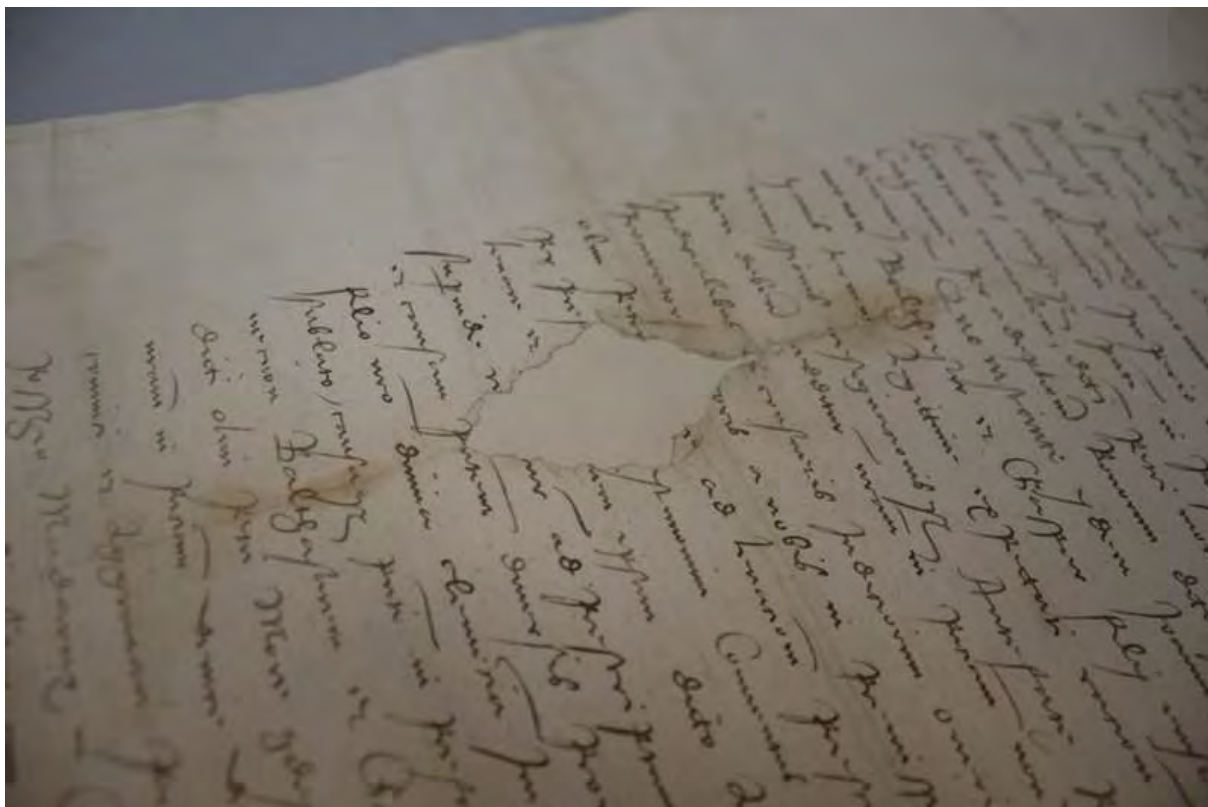
9. kép.
Az oklevél három részletének elő- és hátoldala
a kézi papírontéses kiegészítés után.

Fényképek restaurálás után

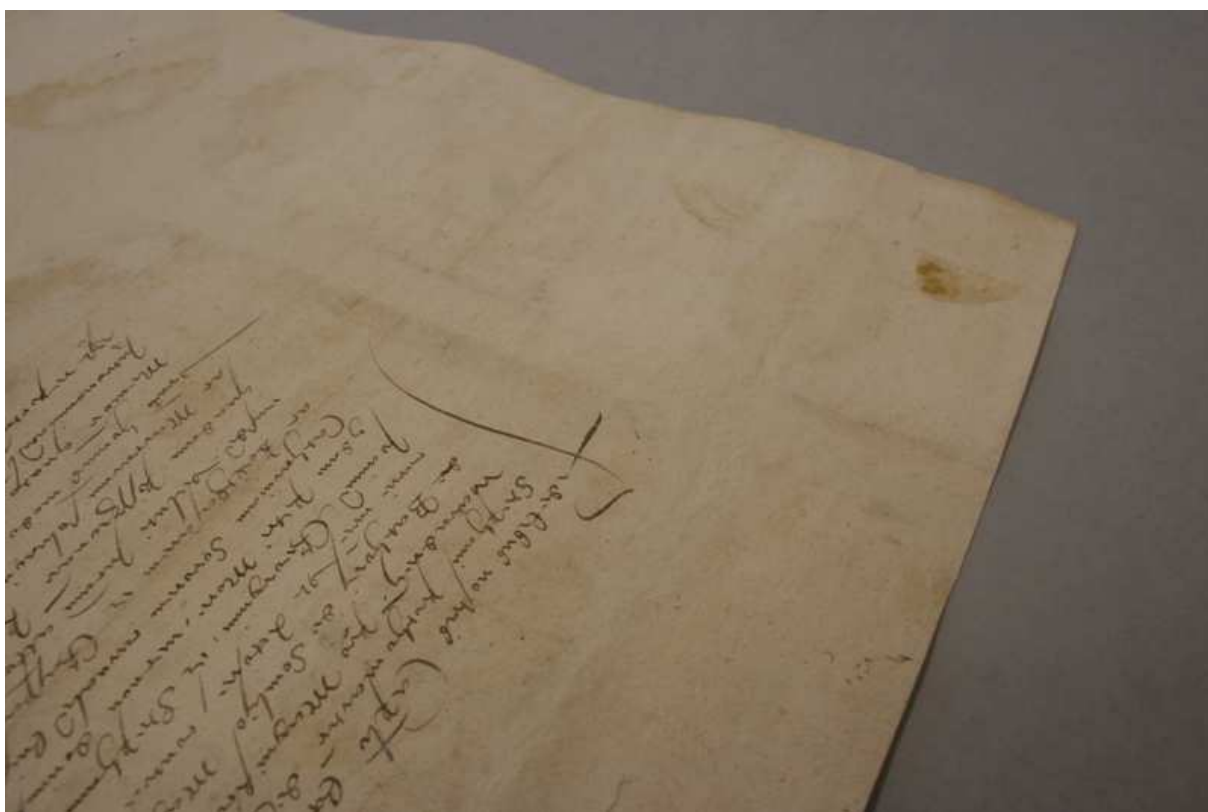

10. kép.

A restaurált oklevél elő- és hátoldala, a három részlet összeillesztése után.

11. kép.
Kézi papíróntéses kiegészítés.

12. kép.
Kézi papíróntéses kiegészítés.

12. kép.
Egyedi, savmentes tárolók az oklevélhez.

Az oklevelet restaurálta

Lili Eszter

Fa Lili Eszter

könyvkötő
könyv- és papírrestaurátor

adószám: 66150446-1-39
cím: 8226, Alsóörs, Petőfi köz 6.
e-mail: armariolum@gmail.com
tel: 06-70/ 276- 42-44

Alsóörs, 2013. április 14.

Restaurálási dokumentáció

Levéltári elenchus, 15- 16. század

Dokumentum

Tulajdonos: Veszprémi Érseki és Főkapitányi Levéltár

8200, Veszprém

Vár utca 16.

Címe: Levéltári elenchus

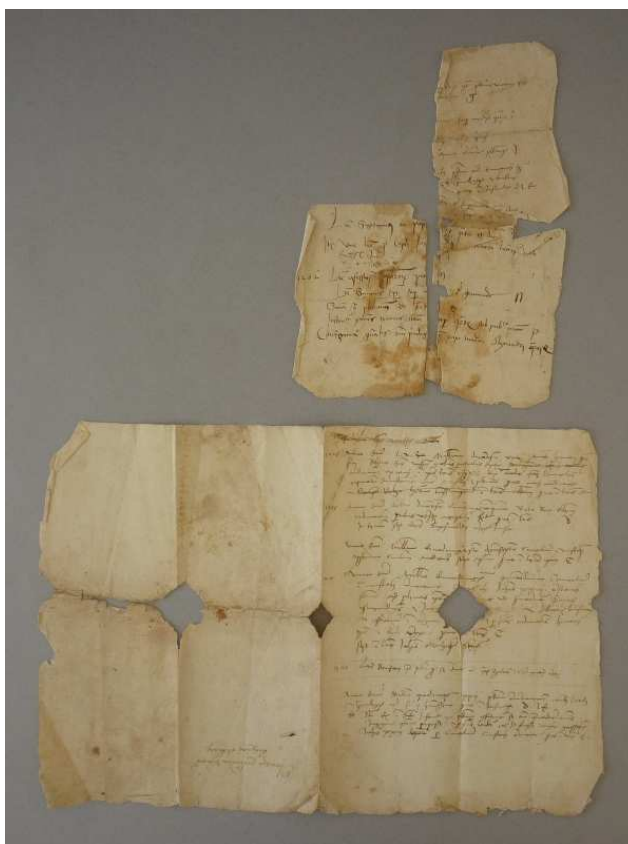
Kora: 15- 16. század.

Megnevezése: Merített papír anyagú íráshordozóra feltehetően gubacstintával írt oklevél.

Méretei: eredeti: 42cm*30 cm és 20cm*30cm

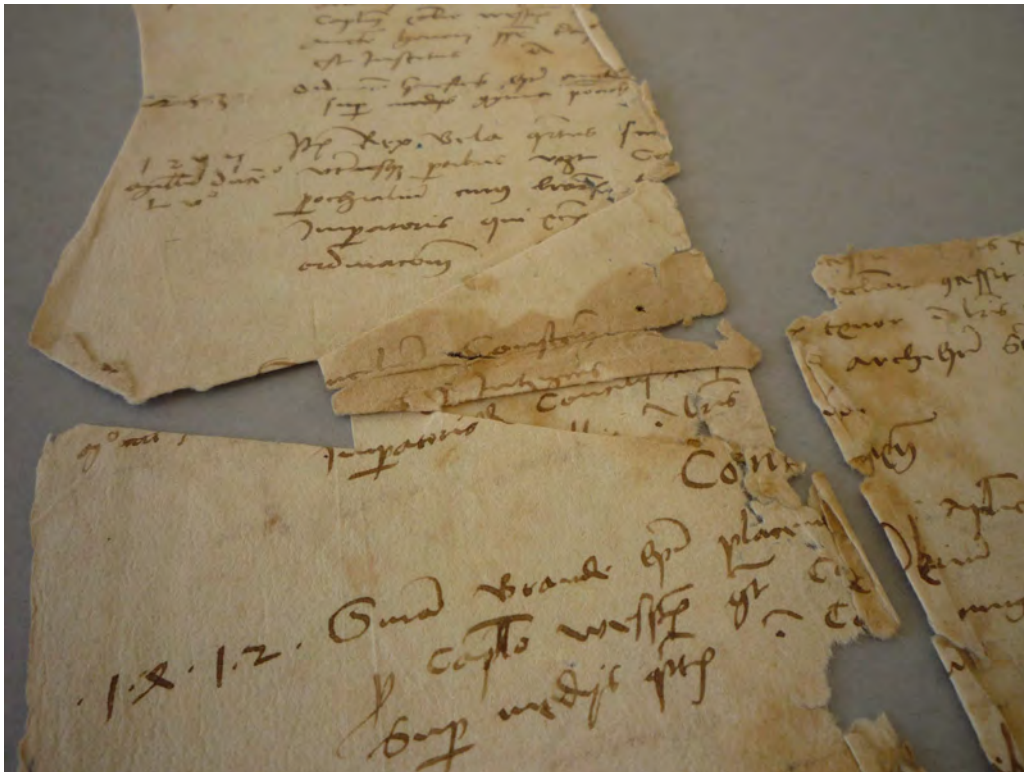
A dokumentum állapotleírása restaurálás előtt

A dokumentum erősen sérült állapotban van. Az íráshordozó anyaga gyenge megtartású, feltehetően elázás, majd penészkárosodás miatt, enyvezését veszítette, merített papír. Több helyen vízfoltos, a hajtások mentén szakadozott, illetve kisebb- nagyobb hiányok láthatóak rajta. Az oklevél egy félbehajtott ívből és egy lapból áll, az oklevélhez tartozik még egy 18. század végi átirat is, melynek szintén merített papír az íráshordozója.

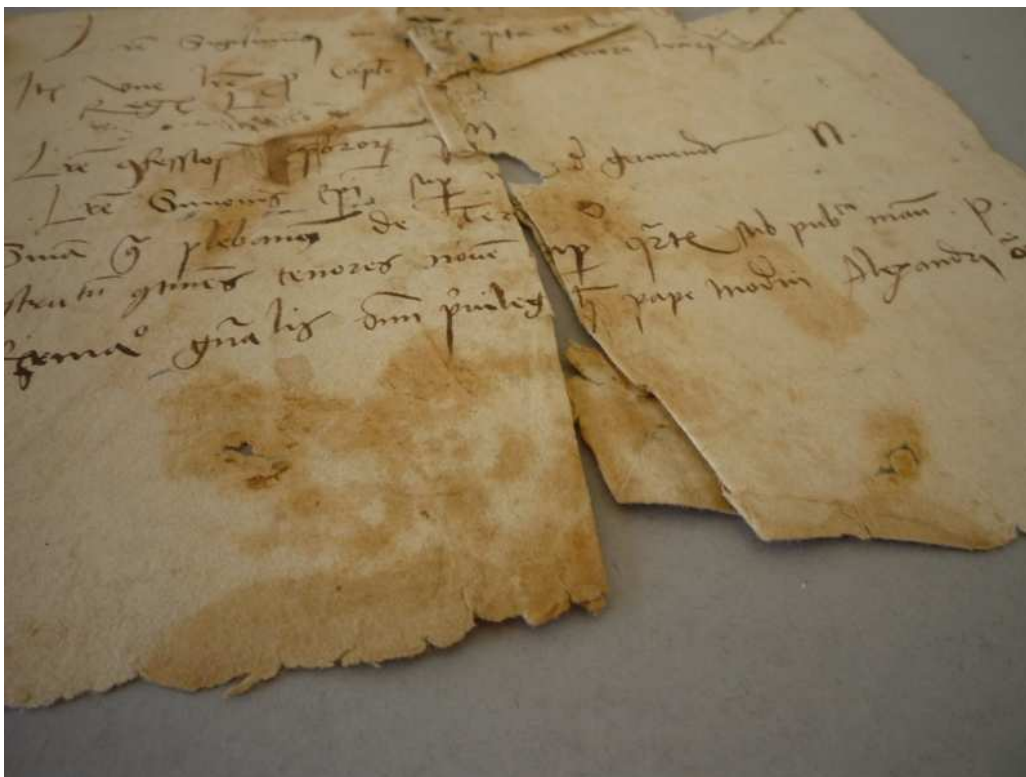
1. kép

Az eredeti oklevél restaurálás előtt. Szennyezett, hiányos, gyenge megtartású merített papírhordozó.

2. kép

Az eredeti oklevél belső lapja. Hiányos, szennyezett, nagyon gyenge, mállékony papír.

3. kép

Károsodások: vízfoltok, penészműködés maradványai: színes foltok, hiányok.

4. kép
Átvilágítva jól látható a mérleges vízjel

A restaurálás menete

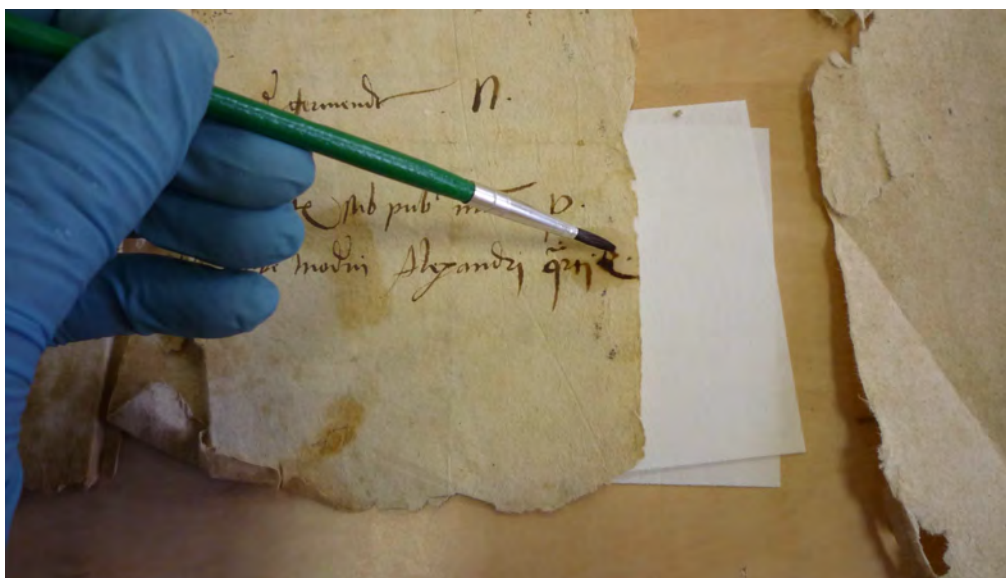
Az oklevél konzerválásának, restaurálásnak célja volt annak használhatóvá (olvashatóvá, kiállíthatóvá) tétele, további állapotromlásának megelőzése, szem előtt tartva a restaurálás során követendő legkevesebb beavatkozás elvét (mind technikai megoldások, új anyag beépítése, mind vegyszeres kezelések terén) és a reverzibilitás elvét (a kezelő anyagok ne károsítsák az eredetit, attól bármikor könnyen és sérülésmentesen eltávolíthatóak legyenek).

Beavatkozás: teljes restaurálás

- Írásos és fotó-dokumentáció készítése a restaurálást megelőző állapotokról
- Száraztisztítás ecsettel, puha ronggyal, illetve radírszivaccsal. A mállekony anyag nem engedte az erősebb mechanikus tisztítás kivitelezését.
- Nedves tisztítás előkészítése: a tinták vízoldhatási próbájának elvégzése. A tinták nem oldódnak vízben.
- Nedves tisztítás tiszta, hideg vízzel, a régi ragasztások leoldása. Ezután zsíralkohol- szulfát vizes oldatával történt a nedvestisztítás, majd áztatás, öblítés ötször, langyos vízben.
- Savtalanítás és lúgos pufferanyag képzése $\text{Ca}(\text{OH})_2$ vizes oldatával. Ez a papírban található vízzel nem oldható savas bomlástermék savas kémhatást közömbösíti, illetve lúgos kémhatású puffer anyagot képez a papír rostjai között és a papír felületén, ami hosszabb távon közömbösíti a környezet savas hatásait. A kezelőoldat kémhatása pH= 8-9 volt.
- A hiányok kiegészítése, szakadások megerősítése hátoldalról kézi papíröntéses eljárással, len-kender-pamut cellulóz papírpéppel. A papírpép színét direkt papírszínezékekkel az eredeti irat színéhez igazítom, amennyire csak lehet.
- Préselés, simítás filcek között.
- Utánerővezetés Klucell G 2%-os etil-alkoholos oldatával.

- Kisebb szakadások javítása japán fátyolpapírral, és karboxi-metil-celllóz kb. 10%-os vizes oldatával. Kisebb hiányok javítása szárazon, előre öntött papírpéppel, Klucell G kb. 10%-os etil-alkoholos oldatával.
- Savmentes pallium és boríték készítése
- Írásos és fotó-dokumentáció készítése restaurálás közben, és a restaurálást követő állapotokról.

Fényképek restaurálás közben

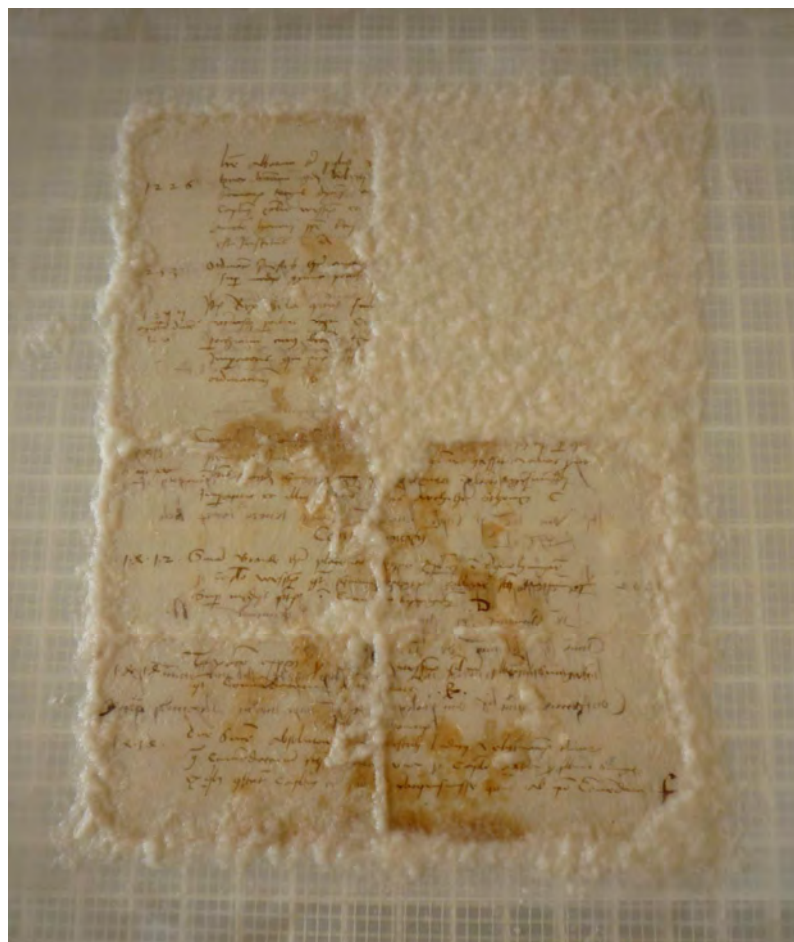
5. kép

Tinták oldhatási próbája a különféle kezelőszerekben

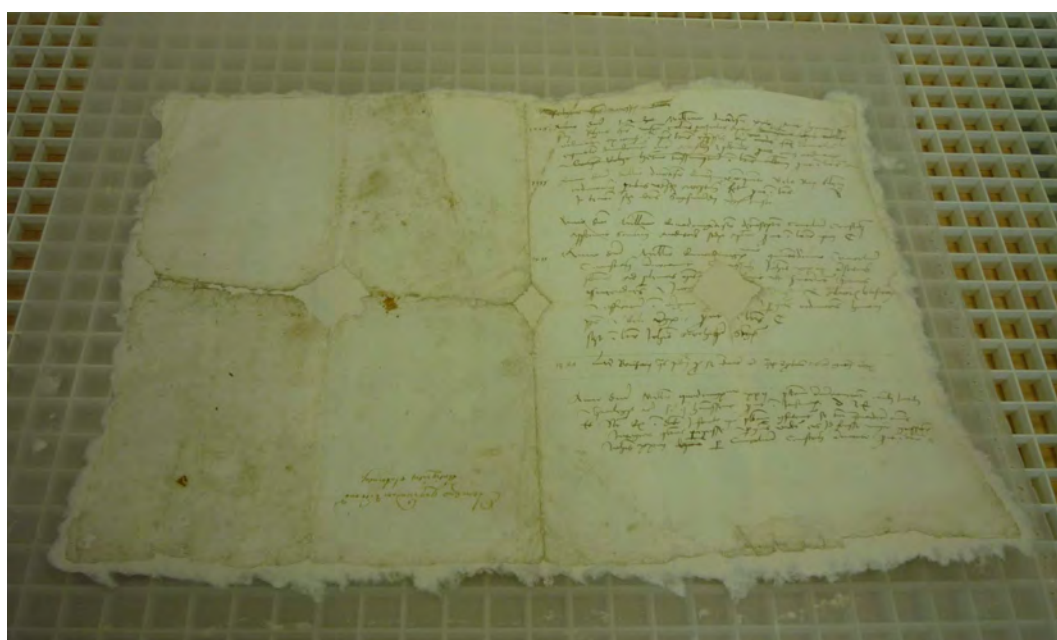

6. kép

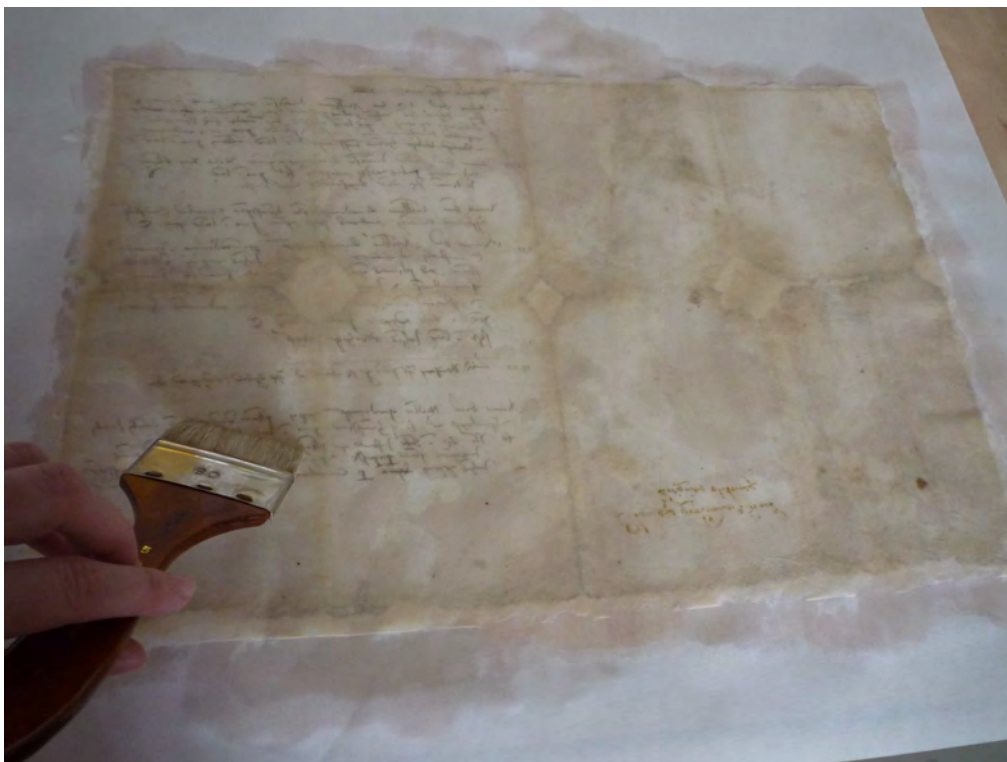
Nedvestisztítás.

7. kép
Hiányok kiegészítése kézi papíröntéssel.

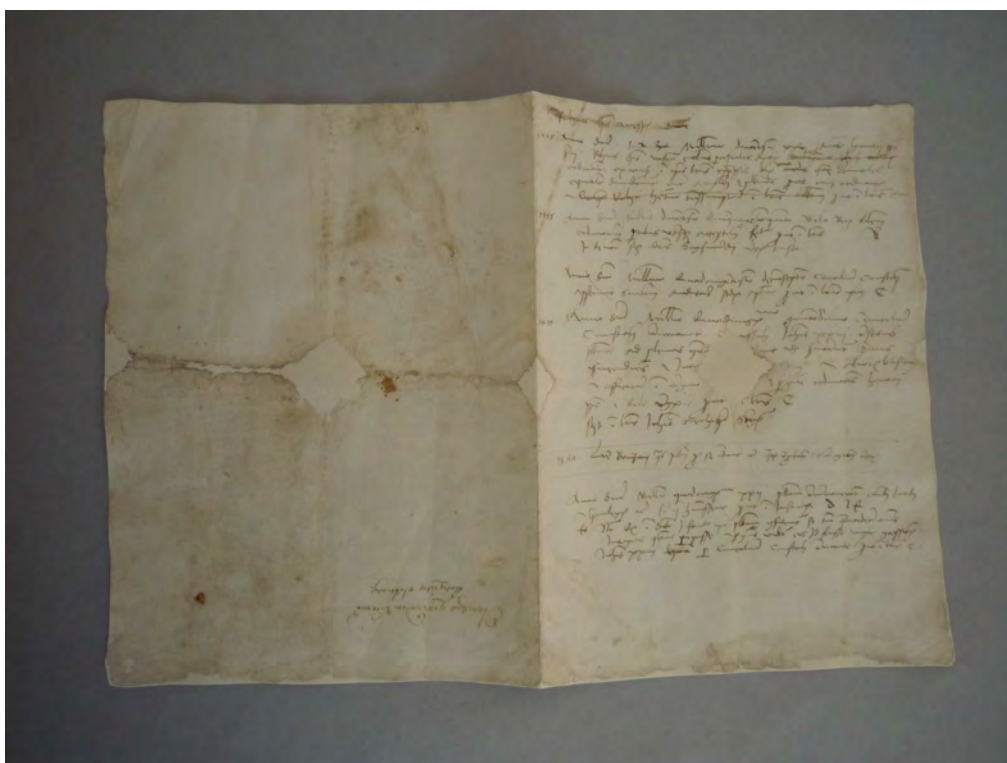

8. kép
Az oklevél kézi papíröntéses kiegészítése száradás után.

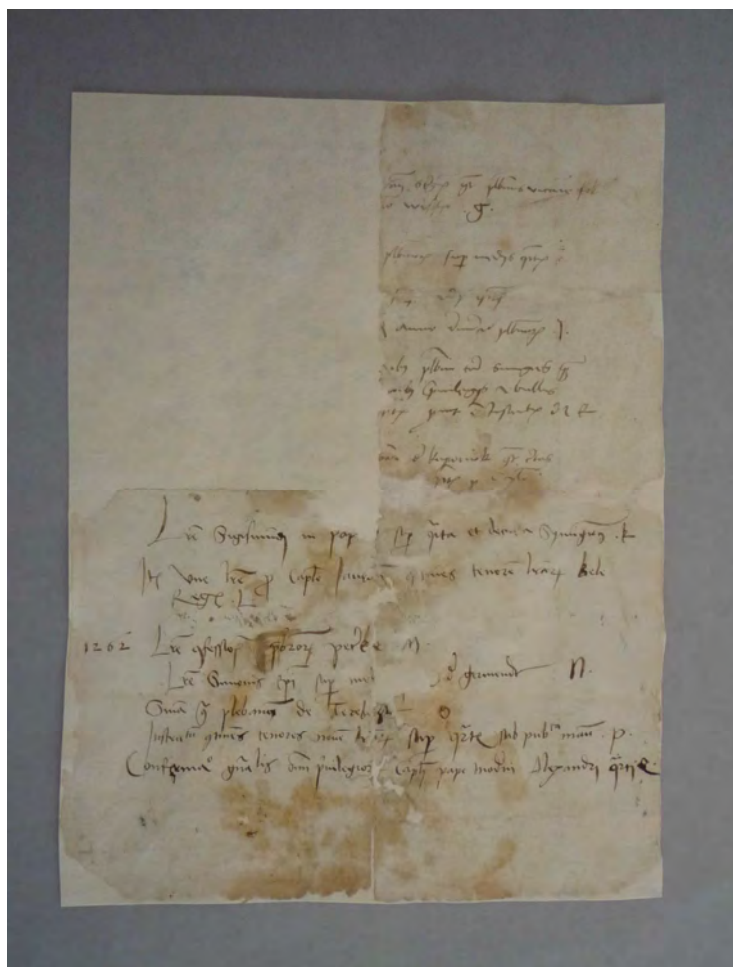

9. kép
Az oklevél szárítás, préselés utáni utánenyvezése.

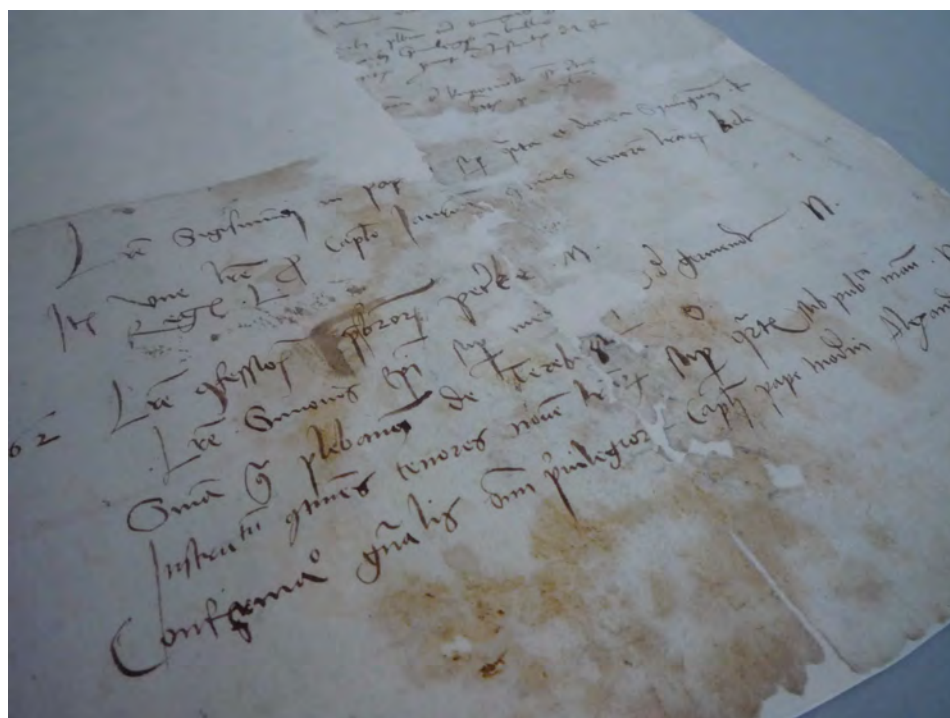
Fényképek restaurálás után

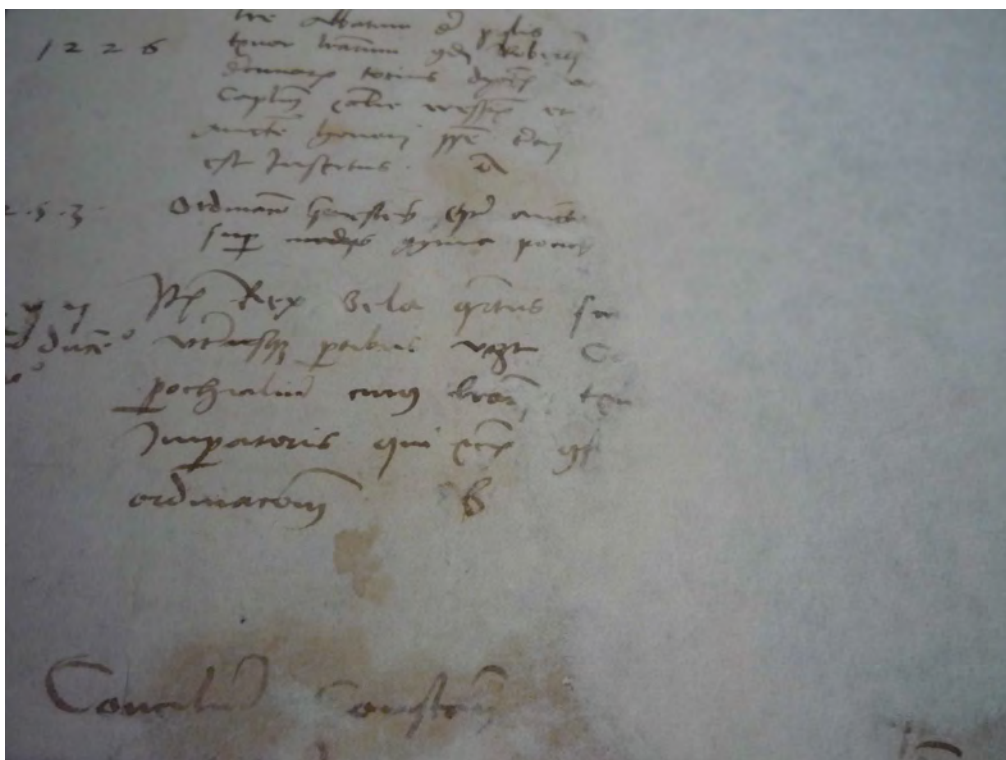
10. kép
A restaurált oklevél íves darabja restaurálás után

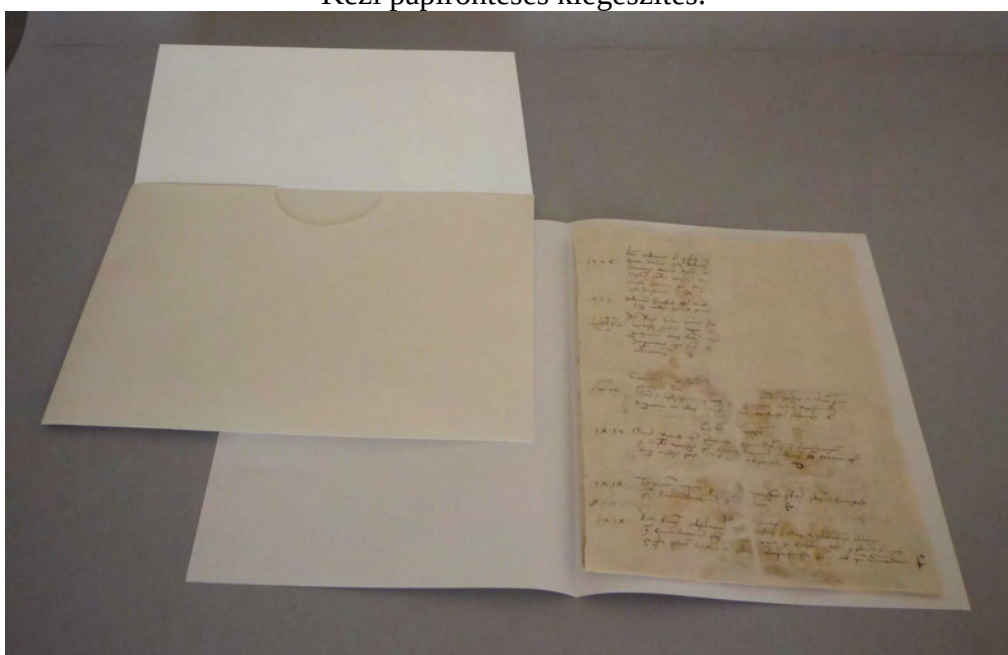
11. kép
A restaurált oklevél egy lapos darabja restaurálás után.

12. kép
Kézi papíróntéses kiegészítés.

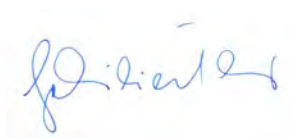

13. kép
Kézi papíróntóes kiegészítés.

14. kép
Egyedi, savmentes tárolók az oklevélhez.

Az oklevelet restaurálta

Fa Lili Eszter

könyvkötő
könyv- és papírrestaurátor

adószám: 66150446-1-39
cím: 8226, Alsóörs, Petőfi köz 6.
e-mail: armariolum@gmail.com
tel: 06-70/ 276- 42-44

Alsóörs, 2013. július 25.

Restaurálási dokumentáció

Vegyes anyakönyv, Taliándörögd 1762-1790.

Dokumentum

Tulajdonos: Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár

Címe: Vegyes anyakönyv, Taliándörögd

Kora: 1762- 1790.

Megnevezése: félbőr kötésű, papírtáblás, kéziratos, valódi bordára fűzött, feszthátas kötés. A kötetbe be van ragasztva egy korabeli, nyomtatott, felzetes pecséttel ellátott, nagyméretű papíroklevél.

Méretei: 20,5cm*31,5cm*3cm

A dokumentum állapotleírása restaurálás előtt

1. kép

A könyvkötés károsodásai: hiányos papírtábla, kiszáradt, hiányos kötésbőr, lekopott borítópapír.

2. kép

A könyvkötés károsodásai: hiányos papírtábla, kiszáradt, hiányos kötésbőr,
Lekopott, szakadozott borítópapír.

3. kép

A gerincbőr károsodásai: hiányos, elválik a gerinctől, utólagos javításokkal
a könyvhöz erősítve.

4. kép

A könyvtest károsodásai: szakadozott, hiányos, szennyezett ívfüzetek.

5. kép

A könyvtestbe ragasztott, nyomtatott, felzetes pecséttel ellátott papíroklevél kihajtogatva.

6. kép

Az oklevél felzetes pecsétje, penészkárosodás nyomai: gyenge, mállekony papír, elszíneződések, hajtságban gyenge, szakadozott papírhordozó.

7. kép

A tintamarás szemmel látható: az írás átüt a túloldalra.

Restaurálási terv

A kötet konzerválásának, restaurálásnak célja annak használhatóvá (olvashatóvá, kiállíthatóvá) tétele, további állapotromlásuknak megelőzése, szem előtt tartva a restaurálás során követendő legkevesebb beavatkozás elvét (mind technikai megoldások, új anyag beépítése, mind vegyszeres kezelések terén) és a reverzibilitás elvét (a kezelő anyagok ne károsítsák az eredetit, attól bármikor könnyen és sérülésmentesen eltávolíthatóak legyenek).

Beavatkozás: teljes restaurálás

A dokumentum állapotfelmérése alapján a következő restaurálási tervet javasoltam:

- írásos és fotó-dokumentáció készítése a restaurálást megelőző állapotokról
- lappszámozás készítése, kötés szétbontása
- száraztisztítás ecsettel, radírszivaccsal
- tintavizsgálatok, szükséges esetén a tinták fixálása
- nedves tisztítás, savtalanítás, lúgos pufferolás
- kalcium- fitátos kezelés a tintamarás károsító hatásának megállítására
- hiányok kézi papírontézés kiegészítése, szakadások javítása japánpapírral
- préselés, utánenyvezés Klucell G 2%-os etanolos oldatával
- kötéselemek tisztítása (bőr, borítóanyag), restaurált kötés elkészítése. A papír borítóanyag nagyon hiányos, kopott, ezért mintakönyvből nyomtatott, korbeli, stílusban egyező dúcnyomott mintájú papírral készítendő a kötés. Az eredeti borítópapír konzerválása és felhasználása.
- savmentes, vászonnal borított téka készítése
- írásos és fotó-dokumentáció készítése restaurálás közben, és a restaurálást követő állapotokról.

A restaurálás menete

A kötet restaurálása a tervhez képest némiképp módosult a különféle tinták erős vízdoldhatósága miatt. A dokumentum íráshordozója savas kémhatású volt (pH 5/ 6/ 6,5) feltehetően a vasgallusz tinta gyenge minősége, és a feleslegben levő Fe^{2+} ionok miatt. A tintamart helyeken pH 4-et is lehetett mérni. Feltétlenül szükséges volt, a lapok szennyezettsége, vízfoltossága, és főleg savas kémhatása miatt nedveskezelésekre, lúgos pufferolásra. A kalcium- fitátos vas-ion megkötéshez szükséges kezelés időtartama, kb. fél órás áztatás, és 20 perces lúgos pufferolás, ennyi időt a tinták nem tudtak volna nedves közegben „tölteni”. A kb. az 1940-50-es években, kék töltőtoll tintával írt oldalszámozás a vizes bázisú kezelőszerekben (csapvíz, $\text{Ca}(\text{OH})_2$ vizes oldata) erősen oldódott, levédése komoly problémát okozott. Többszöri próbálkozás után (részletesen ld. alább) a benzinben oldott, túltelített ciklododekános kétoldali, száradási időt hagyva kétszeri átkenés mellett döntöttem. Ezzel a levédési módszerrel is lett holdudvara a kék tintás írásoknak, és átütöttek túloldalra, de a rövid ideigtartó nedves tisztítást, és a permetezéssel készült pufferolást jobban bírták ezek a lapok, mint amelyeken csak vizes/ etil- alkoholos tintahalványítást végeztem.

A sokféle vasgallusz tintával írt írások között többnek gyenge volt a kötőanyaga, már mechanikus tisztításra is halványodott a felülete. Ez is indokolta, hogy csak nagyon kíméletes, ám szükséges nedvestisztítást, és lúgos pufferolást végezzek a dokumentumon.

Beavatkozás: teljes restaurálás

- írásos és fotó-dokumentáció készítése a restaurálást megelőző állapotokról

Könyvtest restaurálása:

- a kötés szétbontása, az ívfüzetek visszabontása.
- száraztisztítás ecsettel, puha ronggyal, illetve latexradírral. A száraztisztítással látványos tisztulás volt elérhető.

- nedves tisztítás előkészítése: a tinták vízdoldhatási próbájának elvégzése. A bevezetőben említett kék oldalszámozó tinta halványítási próbái a következők szerint zajlottak, eredményességi sorrendben (a tintahalványítást tovább nehezítette, hogy az egy lapon levő számozások az oldalakon szinte ugyanoda estek, ezeket hiába csak hátoldaltól érdemes tamponálással halványítani, a gyengén enyvezett íráshordozó az alkohol, de még a víz is nagyon gyorsan be- és oldalirányba is szívódott):

- vizes, majd alkoholos halványítás után benzinben oldott túltelített ciklododekánal való kétoldali átkenés, kétszer elvégezve

- 96%-os etil-alkoholos előnedvesítés után nagyon gyors, túltelített zsíralkohol-szulfátos oldat ecsetelése, felhabosítása a felületen, azonnali szívópapíros leitatással, többszöri 70%-os etil- alkoholos újraneedvesítéssel, és itatással.

- hátoldaltól először 96%-os etil-alkoholos, majd 70%-os etil- alkoholos, végül vizes tamponálás

- hátoldaltól először 96%-os etil-alkoholos, majd vizes tamponálás

- hátoldaltól vizes, majd etil-alkoholos tamponálás

- hátoldaltól vízzel való halványítás, akár vákuumasztalon, akár szívópapíron vákuum nélkül, nem volt igazán eredményes, és nagyon hosszadalmas

- nedves tisztítás tiszta, hideg vízzel, két vízcserés, rövid áztatással.

- savtalanítás és lúgos pufferanyag képzése $\text{Ca}(\text{OH})_2$ vizes oldatával. Az oldatot nedvestisztítás után közvetlenül, a vizet leitatva a dokumentumról, permetezéssel végeztem. A kék tintás jelöléseknél szívópapírral itattam le a kalcium- hidroxidos kezelőszert. A permetezett papírokat levegőn hagytam megszáradni.

Ez a papírban található vízzel nem oldható savas bomlástermékeket és az esetleges gyenge citromsavas kezelés miatti savasabb kémhatást közömbösíti, illetve lúgos kémhatású puffer anyagot képez a papír rostjai között és a papír felületén, ami hosszabb távon közömbösíti a környezet savas hatásait. A kezelőoldat kémhatása $\text{pH} = 10$ volt.

- száradás után a lapokat préseltem, majd Klucel M 4-5%-os etil- alholos oldatában utánerővezttem

- a hiányok kiegészítéséhez tervezett papírontésesnél a lapokat többször, teljes felületükön nedvesíteni kellett volna, és nyirkosan préselni, ezt sem a gyenge kötőanyaggal rendelkező vasgallusz tinta, sem a nagyon vízérzékeny kék tinta nem tette volna lehetővé, ezért szárazjavítások mellett döntöttem. A javításokat, ível javításokat tépett szélű japánpapírral, és Klucel M 15-20%-os etil-alkoholos oldatával végeztem, szükség szerint búzakeményítő megerősítéssel. A kisebb hiányokat előre öntött papírpéppel egészítettem ki. A tintamart helyeket áttetsző, japán fátolpapírral kasíroztam meg mindkét oldalról.

- préselés, simítás filcek, szívólapok között

- ívek összerendezése

- digitális anyakönyv készítése: a még fűzés előtt álló íveket oldalpáronként befotózva rendelkezésre áll egy digitális fényképeken nézegethető, nagyítható anyakönyv

- a könyvtesthez hozzáfűzött típusú előzőkhez a betáblázást segítő papírcsíkot erősítettem

- könyvtest fűzése: az eredeti technikát követve négy szimpla kenderzsineg bordára készült a fűzés, végigfűzéssel, fejnél és lábnál hurokkötőkkel. A digitális anyakönyv elkészítése, és a kötés elkészítése során később 90° -ban kiragasztott és szárított előzők biztosítja a könyv nyithatóságát, így nem volt szükség ragasztó nélküli, vászonra készült archiváló kötésre.

- gerincnyvezés bőrenyvvvel

- kenderzsineg bordák kibojtozása, betáblázócsíkra való ragasztásuk bőrenyv- búzakeményítő segítségével

- a gerinc kasírozást a bordaközökben búzakeményítővel és japánpapír csíkokkal készítettem el. A japánpapír csíkok a betáblázó csíkra futnak.

- az eredeti könyvtáblák savasak, rossz minőségű papírkartonból készültek. Helyettük 1,5 mm-es szürkelemez szabtam a könyvtest méretéhez igazodóan, ezt mindkét oldalról Duzma márkájú, vastag merített papírral kasíroztam meg, búzakeményítő segítségével.

Kötés restaurálása:

- kötésbőr, és borítópapír szárazon való leemelése a könyvkötésről

- kötésbőr tisztítása szárazon, serfelése, nyirkos vattapamacsos tisztítása, majd Cire213 bőrkonzerváló pasztával való átkenése

- a borítópapír töredékeit zsíralkohol- szulfát vizes oldatával tisztítottam

- a kötésbőr beütésén az előzők alatt megtaláltam az eredeti kötőző szalag kis töredékeit. A minta és színek alapján szalagfűzéssel új szalagokat készítettem, ezzel, és az eredeti bőr és borítópapír felhasználásával készített restaurált könyvkötés hűen visszaadja a dokumentum eredeti esztétikai összességét.

- a gerincre, és a sarkokra új gerinc- és sarokbőr lett felhúva búzakeményítő bőrenyv keverékével. Az elő- és háttábla felső sarkainak eredeti hiányos sarokbőrét ezekre az új sarokbőrökre húztam fel, ugyanígy jártam el a gerincbőr esetében is. Mivel oromszegőnek nem volt nyoma a könyvtesten, így a bőr sapkába egy kenderzsineg merevítőt ragasztottam bele.

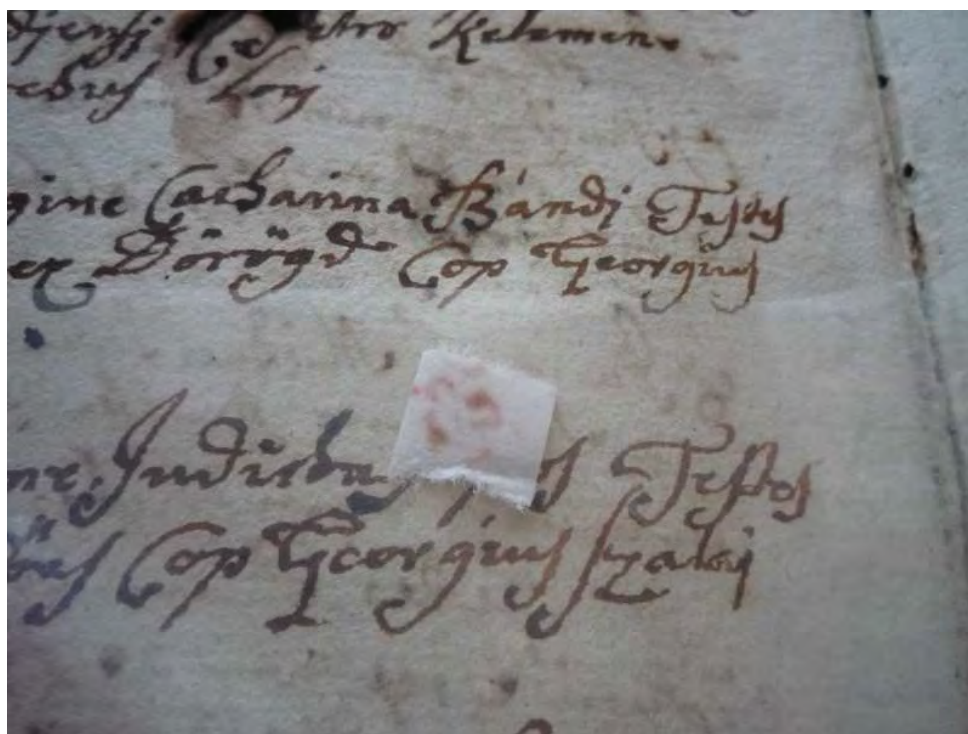
- a borítópapír alá teljes felületen egy akvarell festékkel foltosra retusált Hahnemühle Ingres papírt ragasztottam fel bőrenyv- búzakeményítő használatával. Az eredeti borítópapírt erre kasíroztam fel.
- az új szövött szalagokat a megfelelő helyeken átvezettem a táblán, és bőrenyvvel ragasztottam ki a táblák belső felületére.
- a második betáblázó csík kiragasztása bőrenyv- búzakeményítő keverékével, 90°-ban. Rövid szikkadás után az előzékek kiragasztása, majd lenehezítése, száradásig 90°-ban való tartásuk.
- száradás után a könyvtest bezárása, lenehezítése, vastag nemez között préselése.

A restaurált könyvnek egy nyitható, keménytáblás védő doboz készítése.

A könyvkötésből eltávolított eredeti bordát, fűzőzsineget, matricákat, kötöző szalag töredéket, gerincbőr töredéket egy, a doboz belsejébe csúsztatható borítékban mellékelem.

Írásos és fotó-dokumentáció készítése restaurálás közben, és a restaurálást követő állapotokról. A képek, dokumentáció, és digitalizált anyakönyv a mellékelt dvd-n tekinthető meg.

Fényképek restaurálás közben

8. kép

Vas 2+- ion felesleg (mályvás szín), és vízérzékeny vasgallusz tinta foltja (barnás szín) a vizes vasteszt felületén

9. kép

A könyv szétbontása. Az első előzék alatt betáblázócsík egy féllapnyi méret volt eredetileg, amit annak idején a könyvkötő meghajtogatott, így ragasztott le (tisztá a felülete). Restaurálás után ugyanezzel a hajtogatással ragasztottam vissza az előzék alatt.

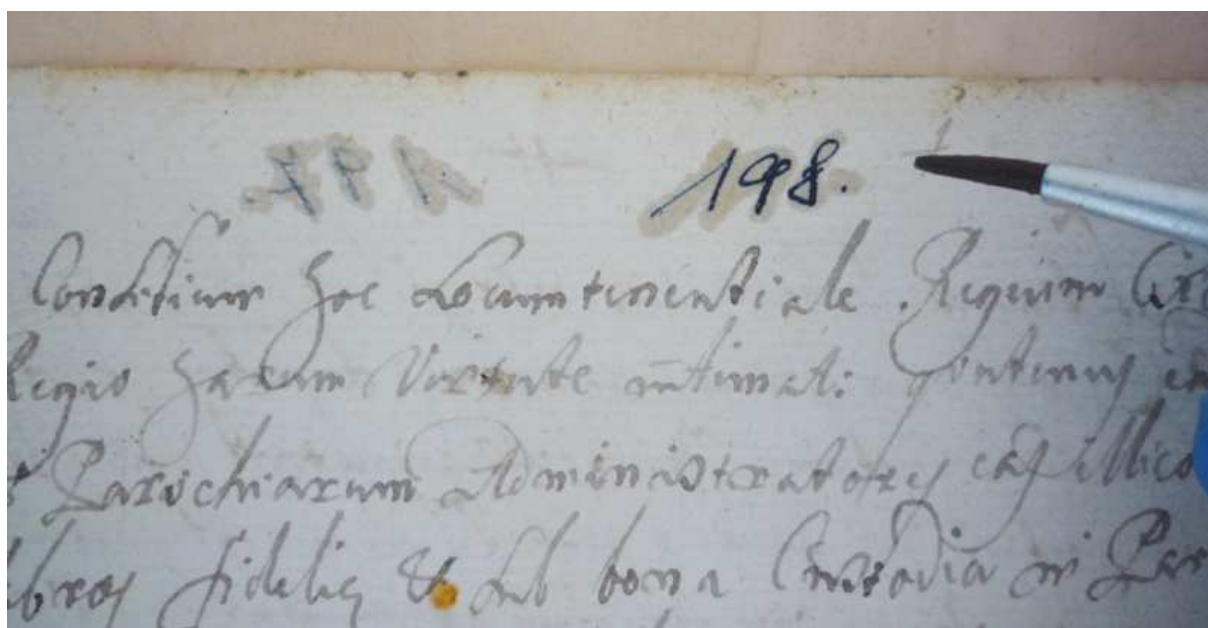

10. kép

Az eredeti kötőző szalag töredéke az előzék alatt. Jól megfigyelhető a színe és mintája (kék-fehér-kék-fehér-kék-fehér-mályva-piros-mályva-mályva-fehér-kék-fehér-kék-fehér-kék), valamint a színes, dúcnyomott eredeti papír élénk piros, és zöldes árnyalatú festése.

11. kép
pH- mérés tintamarásos részen

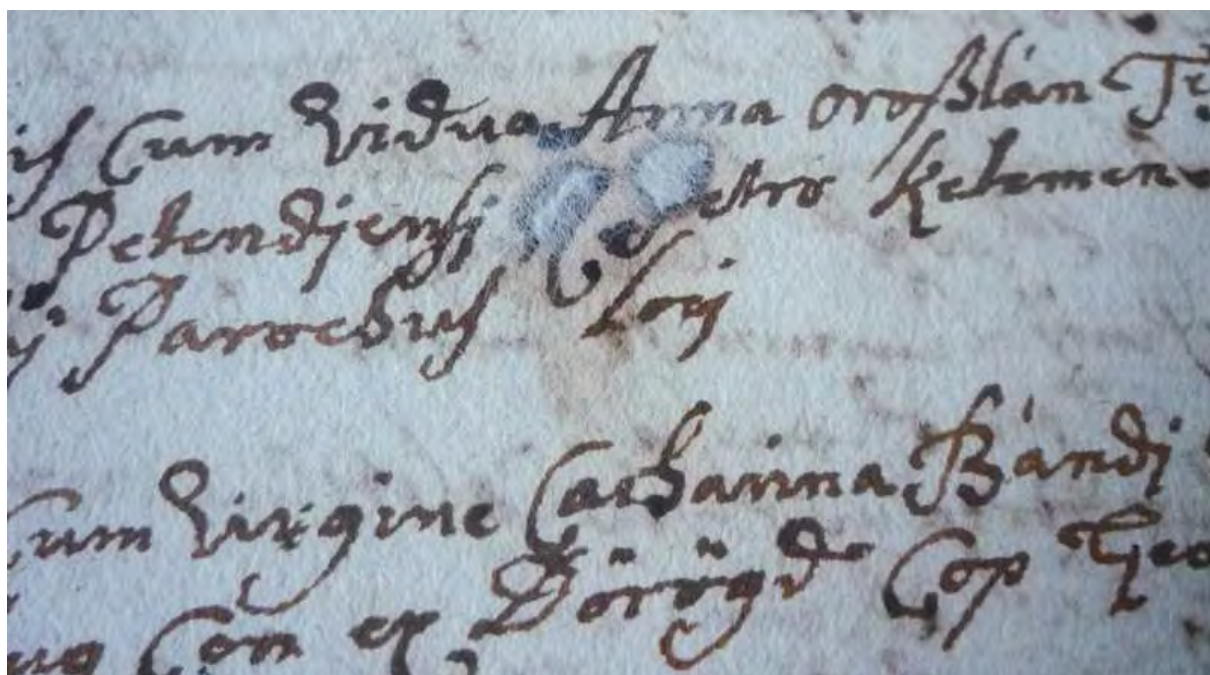

12. kép
Tinták levédése kétoldalról ciklododekán túltelített benzines oldatával.

13. kép

Nedvestisztás után a lapok permetezése pH10-es $\text{Ca}(\text{OH})_2$ vizes oldatával

14. kép

Tintamart helyek kasírozás áttetsző japánpapírral

15. kép

A szárazon kijavított ívélek, és a nedvestisztítás után jól láthatóvá váló eredeti, csíkos mintájú metszésfestés.

16. kép

A könyvtet fűzése az eredeti technika alapján készült.

17. kép

A táblák felragasztása után új sarokbőrök és gerincbőr készült, majd ezekre erősítettem az eredeti kötésbőr töredékeket.

18. kép

Az új kötő szalag beragasztása a beütésekre.

19. kép
A betáblázócsíkok, később az előzékek kiragasztása 90°-ban.

20. kép
A restaurált anyakönyv.

20. kép
A restaurált anyakönyv borítópapírja, szalagja, sarkai.

21. kép
A restaurált anyakönyv jól nyitható, használható. Az eredeti melléklet is ugyanoda lett visszafűzve, kihajtogatható a kötetből.

22. kép
A restaurált kötet egy oldalpárja.

23. kép
A restaurált kötet a nyitható dobozában, a mellékleteket tartalmazó borítékkal.

24. kép
A restaurált kötet védő doboza.

A dokumentumot restaurálta

Fa Lili Eszter

könyvkötő
könyv- és papírrestaurátor

adószám: 66150446-1-39
cím: 8226, Alsóörs, Petőfi köz 6.
e-mail: armariolum@gmail.com
tel: 06-70/ 276- 42-44

Alsóörs, 2013. augusztus 15.

Restaurálási dokumentáció

Visitatio göllensis, 18. század

Dokumentum

Tulajdonos: Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár

8200, Veszprém

Vár utca 16.

Címe: Visitatio göllensis

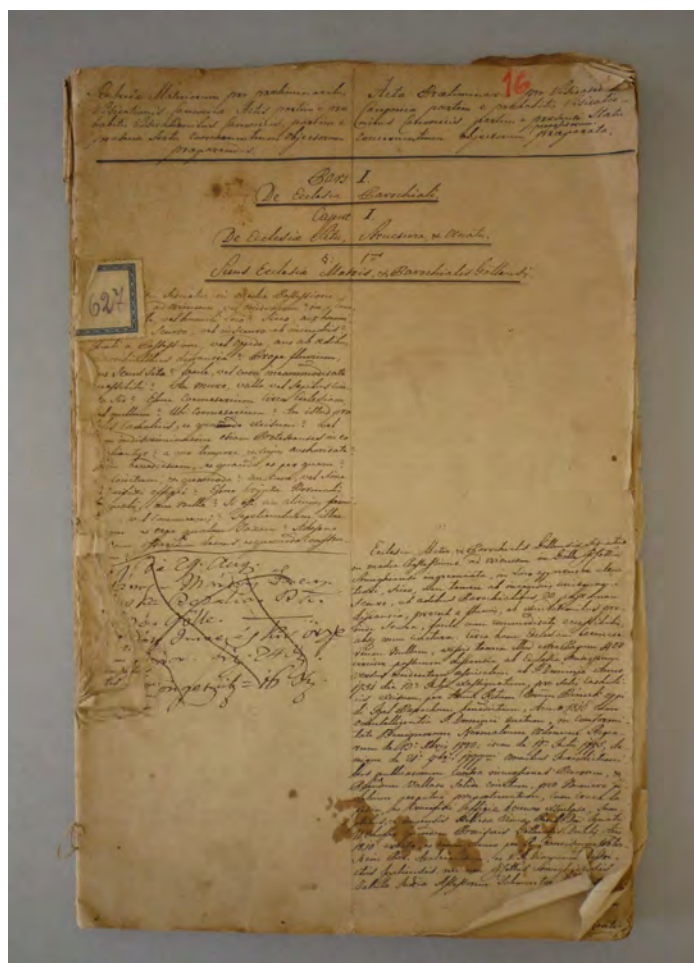
Kora: 18. század

Megnevezése: három ívfüzetnyi, kötés nélküli, merített papírra készült kézirat

Méretei: 26,5 cm* 41 cm, 34 lap

A dokumentum állapotleírása restaurálás előtt

A dokumentum erősen sérült állapotban van. Gerincnél a teljes könyvtest keresztmetszetén rágcsáló okozta nagy hiányok láthatóak. Több helyen vízfoltos, a hajtások mentén szakadozott, a lapok széle gyűrött, szakadozott, hiányos.

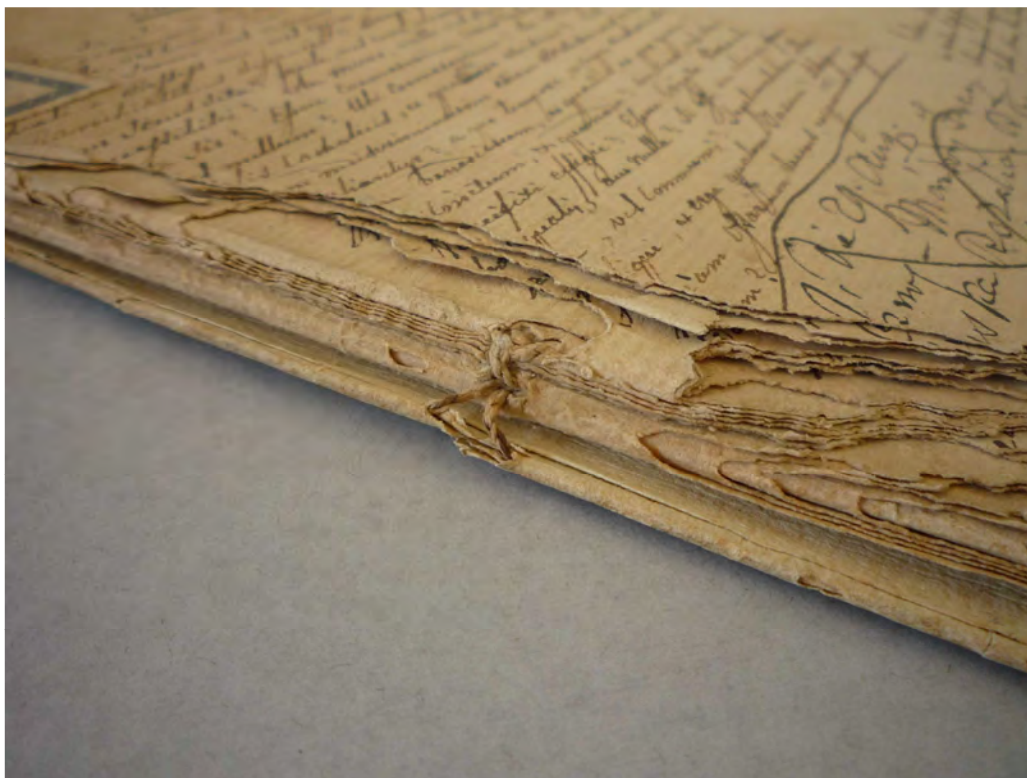
1. kép

Rágcsálókár a füzetek teljes keresztmetszetében.

2. kép

A dokumentum károsodása. Hiányok ívközépen, szakadozott, hiányos lapszélek.

3. kép

Ívélek. A rágcsálókár nyomai. Gyenge fűzés.

4. kép
Lapközépi hiányok.

A restaurálás menete

Az dokumentum konzerválásának, restaurálásnak célja volt annak használhatóvá (olvashatóvá, kiállíthatóvá) tétele, további állapotromlásának megelőzése, a restaurálás során követendő legkevesebb beavatkozás elvét (mind technikai megoldások, új anyag beépítése, mind vegyszeres kezelések terén) és a reverzibilitás elvét (a kezelő anyagok ne károsítsák az eredetit, attól bármikor könnyen és sérülésmentesen eltávolíthatóak legyenek).

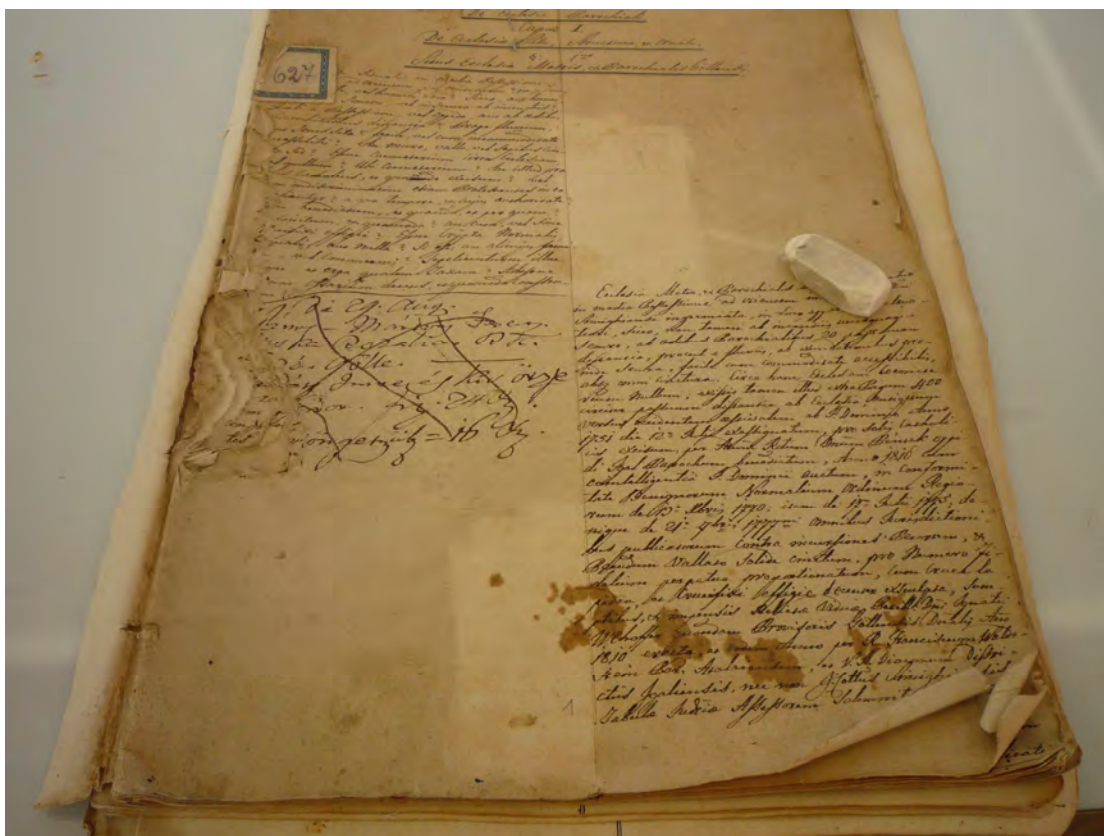
Beavatkozás: teljes restaurálás

- Írásos és fotó-dokumentáció készítése a restaurálást megelőző állapotokról.
- Száraztisztítás ecsettel, puha ronggyal, illetve latexradírral. A száraztisztítással látványos tisztulás volt elérhető.
- Nedves tisztítás előkészítése: a tinták vízzoldhatási próbájának elvégzése. A tinták nem oldódnak vízben.
- Nedves tisztítás tiszta, hideg vízzel, a harmadik áztatásnál mosás zsírkohol- szulfát vizes oldatával.
- Savtalanítás és lúgos pufferanyag képzése $\text{Ca}(\text{OH})_2$ vizes oldatával. Ez a papírban található vízzel nem oldható savas bomlástermékeket és az esetleges gyenge citromsavas kezelés miatti savasabb kémhatást közömbösíti, illetve lúgos kémhatású puffer anyagot képez a papír rostjai között és a papír felületén, ami hosszabb távon közömbösíti a környezet savas hatásait. A kezelőoldat kémhatása $\text{pH} = 9-10$.
- A hiányok kiegészítése, szakadások megerősítése hátoldalról kézi papíröntéssel eljárással, len-kender-pamut cellulóz papírpéppel. Mivel a rágszálókár az írásos részen volt, a papír színénél világosabb színű papírpépet készítettem, hogy az írás szélére kerülő pépen jól

átlátszódjon az írás. Amennyire csak lehetett, nem öntöttem a szöveges részre, viszont hogy a papírontéses kiegészítés a helyén maradjon, és a kis átfedés miatt ne essen ki a helyéről, a kiszáradt, préselt öntéseknek a szélét körben japán fátolpapír csíkkal erősítettem meg, Klucel G kb 10-12%-os etil- alkohol oldatával. Az első és utolsó oldal elé a megfelelő hiányos lap teljes oldalát kézi papírontással pótoltam, ez védi a füzet elejét és végét.

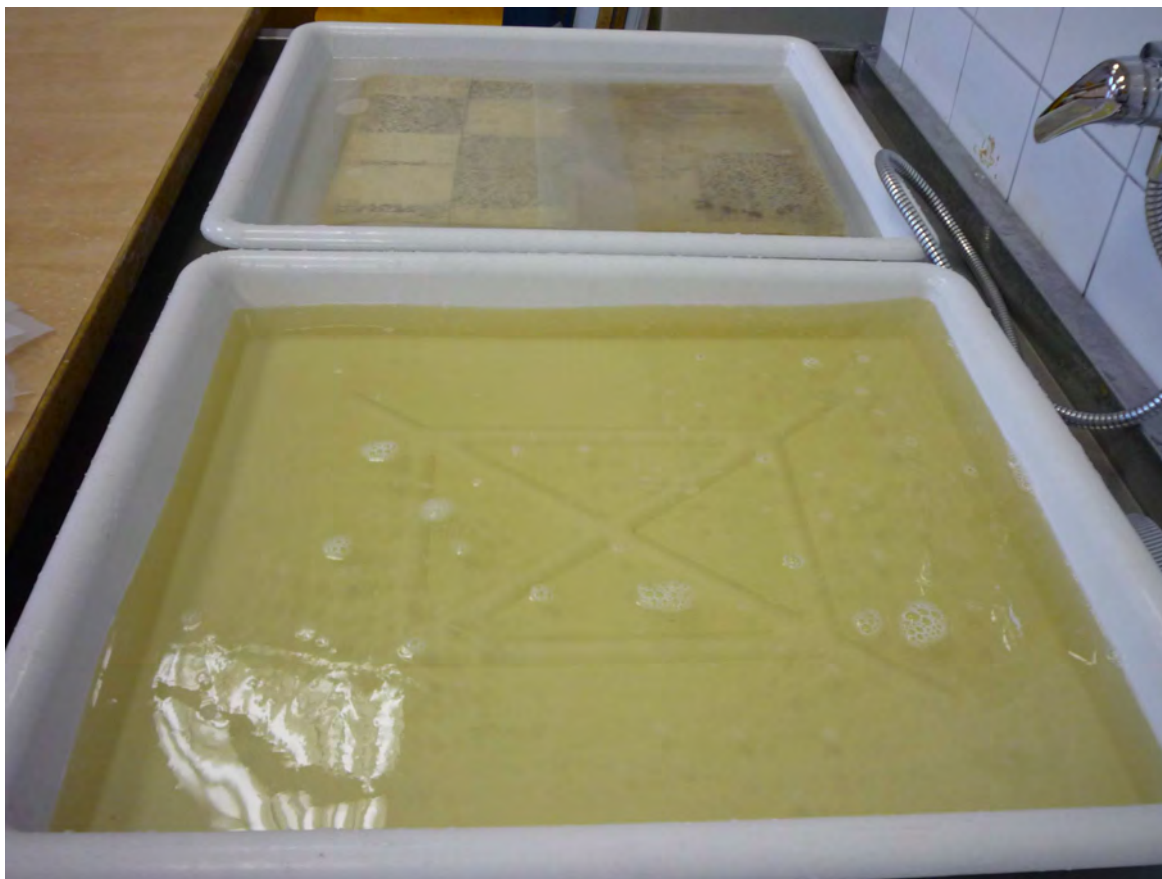
- A lapszéli szakadások megerősítése japánpapírral, előre öntött papírpéppel történt, Klucel G kb 10-12%-os etil- alkohol oldatával.
- Préselés, simítás filcek között.
- Utánervevés Klucell G 2-3 %-os etil-alkoholos oldatával.
- Savmentes pallium és boríték készítése.
- Írásos és fotó-dokumentáció készítése restaurálás közben, és a restaurálást követő állapotokról.

Fényképek restaurálás közben

5. kép

Száraztisztítás rádiózással. A légypiszok eltávolítása mechanikusan történt.

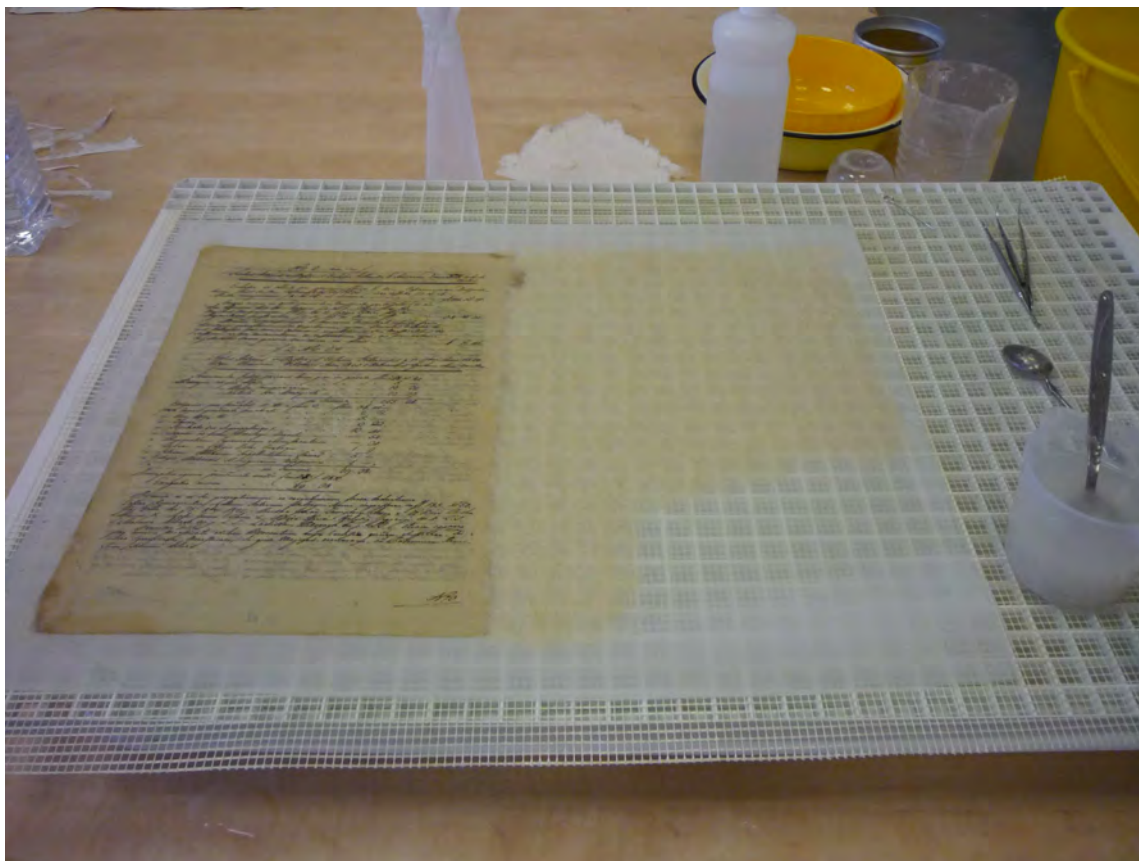
6. kép

Nedvestisztítással nagyon sok vízben oldódó szennyeződés távozott, ami az öblítővizet sárgára színezte.

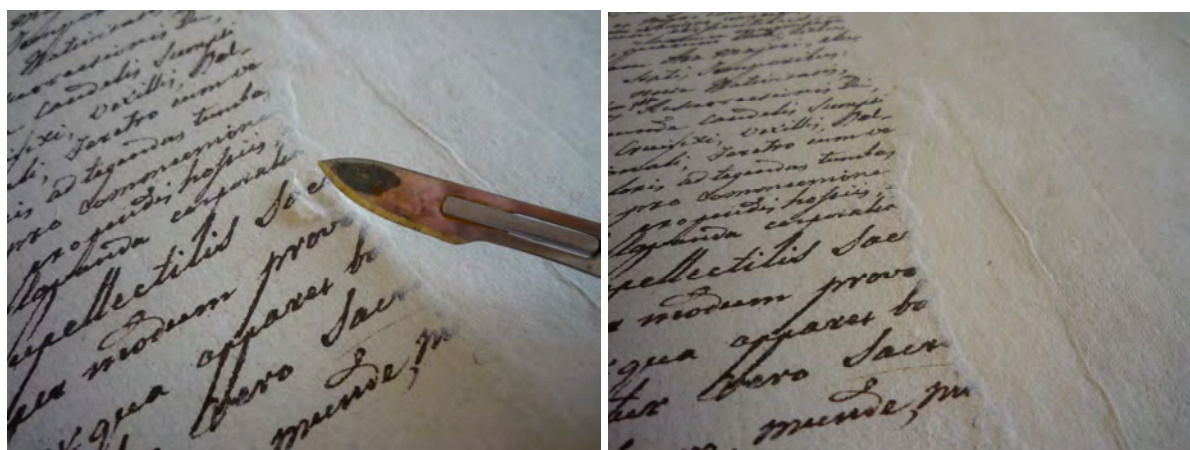
7. kép

Az öblítővíz tisztulása balról jobbra. A harmadik mosás felületaktív anyaggal történt, utána még négyszer öblítettem ki a lapokat, majd nyolcadiknak a lúgos puffer oldatban való áztatás következett.

8. kép

A lapok kiegészítése kézi papíróntással készült. Az első és utolsó oldal elé a megfelelő hiányos lap teljes oldalát kézi papíróntással pótoltam.

9. kép

A lapok a kézi papíróntéses kiegészítés után. A szövegre öntött papírpépet szárazon, mechanikusan távolítottam el.

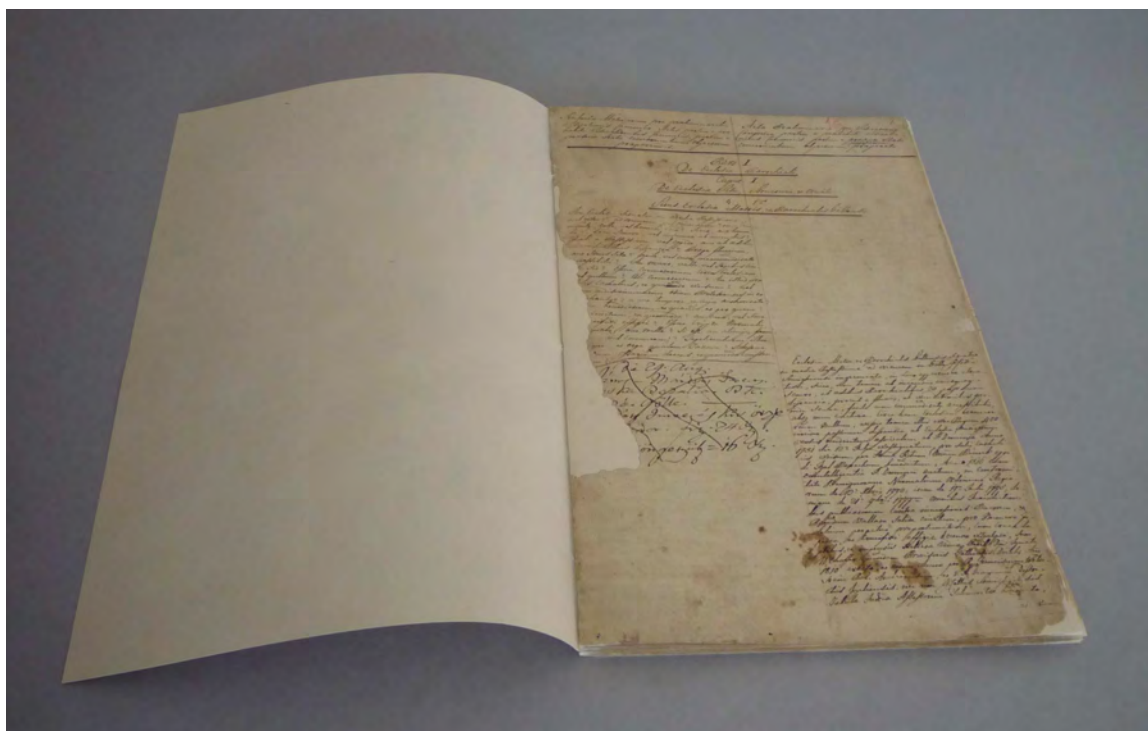

10. kép
Öntés, száradás, préselés, utánenyvezés után
a kiegészítések kasírozása japán fátýolpapírral.

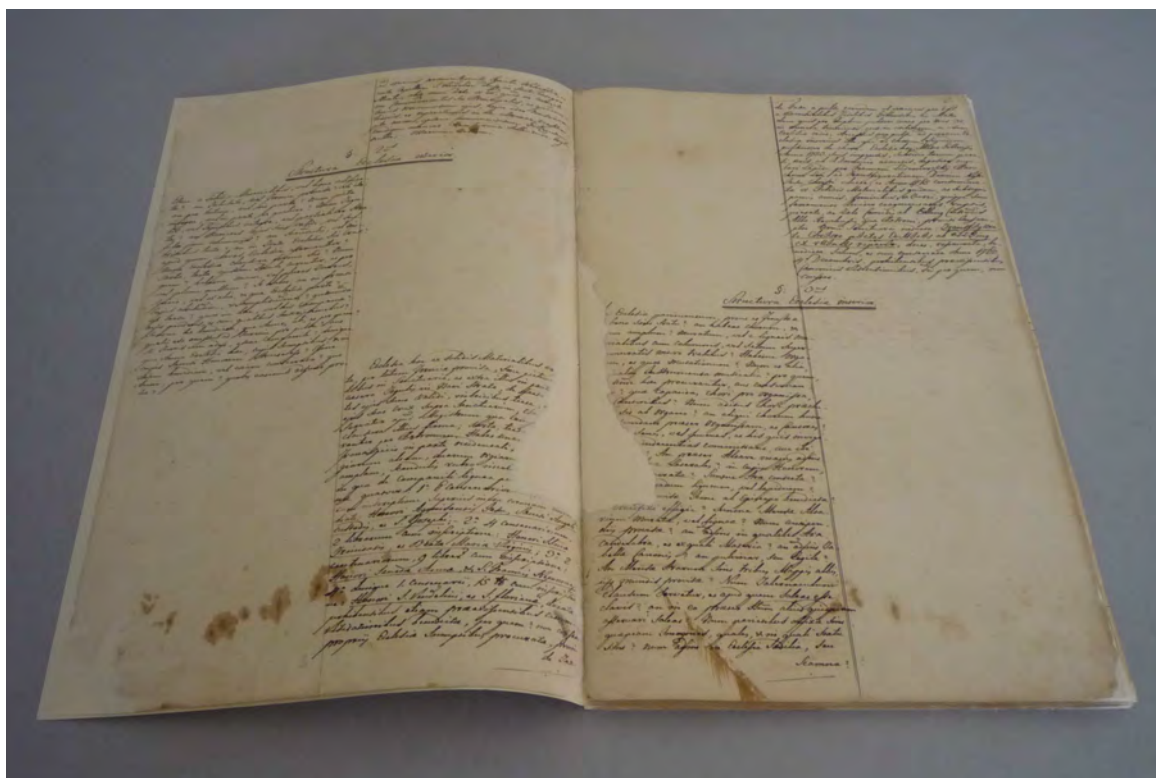
11. kép
A restaurált lapok összeválogatása, hajtogatása fűzéshez.

Fényképek restaurálás után

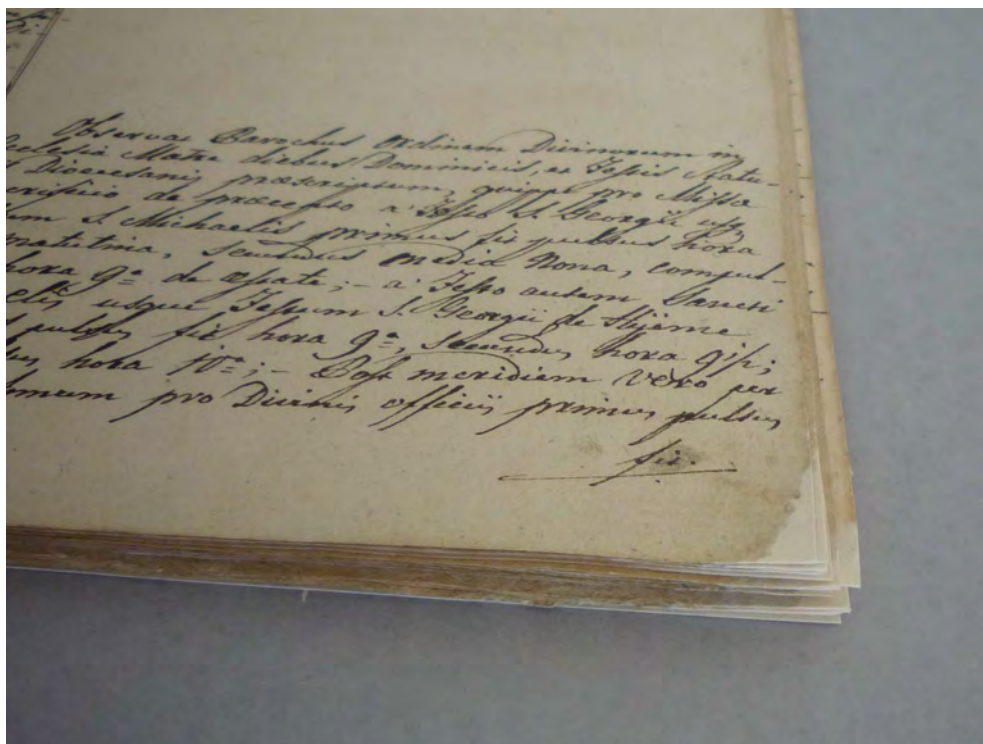
12. kép

A restaurált füzet első oldala az öntött papír védőlappal.

13. kép

A restaurált füzet egy oldalpárja.

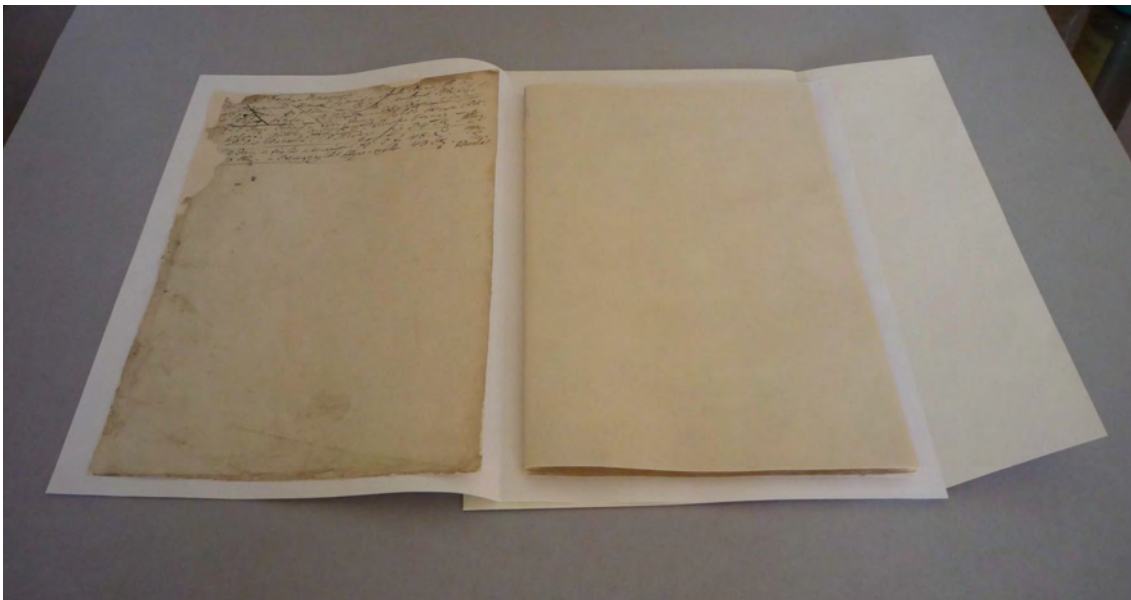
14. kép
Kézi papíröntéses kiegészítés a sarkoknál.

15. kép
Az eredetileg is fél ívből fűzött oldalt
nem egészítettem ki teljes lapméretre.

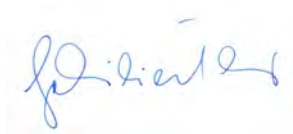

16. kép
A füzet fűzése.

17. kép
Egyedi, savmentes tárolók a füzetnek,
és a füzethez tartozó önálló lapnak.

A dokumentumot restaurálta

Fa Lili Eszter

könyvkötő
könyv- és papírrestaurátor

Alsóörs, 2013. július 25.